วารสารสหวิทยาการบริหารและธุรกิจ

Interdisciplinary Journal of Administration and Business

ISSN: 3057-1685(online)

Interdisciplinary Journal of Administration and Business
Vol.2 No.1
(January- April 2026)

วารสารสหวิทยาการบริหารและธุรกิจ
(Interdisciplinary Journal of Administration and Business) (IJAB)
ISSN: 3057-1685 (Online)
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - เมษายน 2569

วัตถุประสงค์และขอบเขต

1.วารสารสหวิทยาการบริหารและธุรกิจเป็นวารสารวิชาการ วารสารมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ ฯที่เป็นความคิดริเริ่มใหม่ วารสารเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่แตกต่าง หลากหลาย ไม่จำกัดแนวคิด วารสารเน้นประเด็นที่ถกเถียงในสังคมทั้งปัญหาในอดีต ปัจจุบัน อนาคต ในขอบเขตเกี่ยวกับการบริหาร และการดำเนินธุรกิจ อันเป็นแนวทางนำไปสู่การแก้ไขปัญหาร่วมกันในสังคมอย่างสันติและยั่งยืน วารสารเป็นสื่อกลางในการนำเสนอต่อสังคมให้แก่ประชาชนทั่วไป นักวิจัย นักวิชาการ อาจารย์ นิสิตนักศึกษา และประชาชน ผู้สนใจทั่วไป

วารสารเน้นการใช้องค์ความรู้หลายสาขาวิชา หลายศาสตร์หรือหลายอนุศาสตร์ มาผสมผสานใช้ในการวิเคราะห์ วิจัยและสังเคราะห์ขึ้นเป็นองค์ความรู้ใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับกับสองด้านคือ 1.การบริหาร เช่น การบริหารด้านกระบวนการยุติธรรม การบริหารด้านพลังงาน การบริหารด้านการศึกษา การบริหารด้านสาธารณสุข การบริหารแรงงาน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารงานภาครัฐ การบริหารเกี่ยวกับธุรกิจ ฯ 2.การดำเนินธุรกิจ ในด้านต่างๆ เช่น การจัดการ การเงินและการธนาคาร การตลาด การบัญชี อุตสาหกรรมบริการ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ ธุรกิจระหว่างประเทศ การเป็นเจ้าของธุรกิจ การจัดการโลจิสติกส์ ฯ

2.บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2-3 ท่าน วารสารสังคมศาสตร์ไทยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของทุกบุคคล แม้เป็นบทความในลักษณะวิพากษ์สังคม การเมืองฯ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

3.ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

4.วารสารไม่มีนโยบายเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ในทุกขั้นตอนในขณะนี้

กำหนดการเผยแพร่

วารสารได้เริ่มจัดทำและตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2568 ได้เริ่มจัดทำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยจะมีการเผยแพร่ระบบออนไลน์เพียงช่องทางเดียว ตั้งแต่ พ.ศ.2568 หมายเลข ISSN: 3057-1685 (Online) โดยวารสารมีนโยบายกำหนดกระบวนพิจารณาบทความให้เสร็จภายใน 30วันและบรรจุบทความนั้นขึ้นสู่วารสารทันทีที่เสร็จกระบวนพิจารณาบทความ

วารสารมีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ประกอบด้วย

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม- เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม- สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน- ธันวาคม

เกี่ยวกับวารสาร

วารสารรับพิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทความที่ได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์จะต้องมีสาระที่น่าสนใจต่อสังคม หรือเป็นปัญหาที่ถกเถียงในสังคม หรือวิวาทะในสังคม โดยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ บทความอาจเป็นมุมมองสังคมใหม่ อาจเป็นองค์ความรู้ใหม่ หรือนำเสนอองค์ความรู้เดิมในมุมมองใหม่ และไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อน รวมถึงไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

การส่งบทความต้องจัดพิมพ์ตามรูปแบบที่กำหนด และต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ จึงจะได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร บทความที่วารสารรับพิจารณาตีพิมพ์แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1) บทความวิชาการ (Academic Articles) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่เป็นงานเขียนวิชาการซึ่งมีการวิเคราะห์ประเด็นตามหลักวิชาการ บทความมีการสำรวจวรรณกรรมและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อสนับสนุนและสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ บทความมีเนื้อหาเน้นหนักไปในด้านวิชาการ เสนอความคิด วิทยาการใหม่ หรือเป็นการตีความ ค้นคว้าหาข้อเท็จจริงที่แปลกใหม่ของสังคมมาเสนอต่อผู้อ่าน

2.) บทความวิจัย (Research Articles) เป็นบทความที่นำเสนอผลการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ และได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย บทความประกอบด้วย ชื่อเรื่อง รายละเอียดผู้เขียน บทคัดย่อ และเนื้อหาซึ่งประกอบไปด้วย บทนำ วิธีการวิจัย ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ สมมติฐาน(ถ้ามี) ขอบเขตการ วิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย สรุปและข้อเสนอแนะ และบรรณานุกรม

3.) บทความปริทัศน์ (Review Articles) เป็นบทความที่เขียนจากการรวบรวมความรู้ในเรื่องที่น่าสนใจในปัจจุบันเรื่องใดเรื่องหนึ่งผ่านกระบวนการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และ/หรือวิจารณ์ เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ในมุมมองใหม่ บทความประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา วิจารณ์ สรุป และบรรณานุกรม

4.) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Reviews) เป็นบทความเขียนเล่าเรื่องและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งโดยเจตนาจะแนะนำหนังสือเล่มนั้นให้ผู้อ่านรู้จัก โดยให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมของหนังสืออย่างสมบูรณ์ รวมถึงประเภทของหนังสือ ขอบเขตเนื้อหา คุณลักษณะพิเศษหรือข้อเด่นของหนังสือ บทความกล่าวถึงการประเมินคุณค่า แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลว่ามีค่าควรอ่านหรือควรจัดหา เหมาะสมกับผู้อ่านกลุ่มใด มีการเปรียบเทียบกับหนังสือเล่มอื่นในประเภทเดียวกัน โดยผู้วิจารณ์ควรมีความรู้ในสาขาที่วิจารณ์ ควรระบุชื่อหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจารณ์เพื่อใช้พิจารณาความน่าเชื่อถือของบทวิจารณ์

เจ้าของ

ศูนย์สังคมศาสตร์ศึกษา (Center for Social Science Studies)
เลขที่ 78/1หมู่9 ต.บ่อพลอย อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี 71160
โทร.081-8437249
อีเมล : thaicocialscience@gmail.com
เฟสบุ๊ค: ศูนย์สังคมศาสตร์ศึกษา

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

นางสาวอุไรวรรณ วุฒิไกรศรีอาคม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นายสมชาย ขจรไพศาล

กองบรรณาธิการ

พระศุภกิจ สุปญโญ,ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
ดร.นีรนุช เนื่องวัง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ดร.พิษณุ โหระกุล	สภาทนายความแห่งประเทศไทย
ดร. อนันตพร วงค์คำ	มหาวิทยาลัยเนชั่น
ผ.ศ. ดร. ทัศพร เกตุฉนอม	วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
ผ.ศ. ดร. เกรียงศักดิ์ พินทุสรศรี	มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองบทความ (Peer Review)

พระครูสิริกาญจนาภิรักษ์,ดร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
พระวิสุทธิพงษ์เมธี ,ดร	มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
พระมหาบุญรอด มหาวีโร , ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
ดร.สุนทร สุวรรณพร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
ดร.กนกวรรณ ปรีดิ์เปรม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
ร.ศ. ดร.ชุติมา มุกสิกานนท์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ผ.ศ.ดร.นิพนธ์ ฐานะพันธ์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ผ.ศ. ดร. ปาณัฏกัญ เจิมพิพัฒน์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ผ.ศ.ดร. ณัฏพิชา วโรดมอธิพัฒน์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ผ.ศ. ดร. รัชฎา ภูแรง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ดร.เฉลียว นครจันทร์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ดร.ภูวนัย เพชรไปล่	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ดร. พร้อมพล พระพรหม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ดร. จินดา ทับทิมดี	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ผ.ศ.ดร. อรรถรัตน์ นาวิกาวัตร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ผ.ศ.ดร. กิตติศักดิ์ ภูแรง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ดร. อรรถพงษ์ ชุ่มเขียว	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

สารบัญ

บทบรรณาธิการ..... ก

ผู้ประกอบการและปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชา: โอกาสและ

ความท้าทายจากข้อพิพาทชายแดน.....1-16

โอกาสและความท้าทายในการดำเนินธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทย.....17-27

การนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน มาใช้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของภาคอุตสาหกรรมไทย.....28-36

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในธรรมาภิบาลของภาครัฐไทย.....37-47

ภาคผนวก.....48

บทบรรณาธิการ

วารสารสหวิทยาการบริหารธุรกิจฉบับนี้เป็นฉบับแรก โดยกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) พิจารณากลั่นกรองเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการตีพิมพ์ให้เกิดคุณภาพสูงสุด โดยในฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิชาการ 4บทความ ซึ่งทางกองบรรณาธิการได้มีการคัดเลือกมานำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเชิงสถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบันคือ

น.ส.พีรดา สุดจิตต์ ผู้เขียนบทความ **ผู้ประกอบการและปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชา: โอกาสและความท้าทายจากข้อพิพาทชายแดน** สรุปว่า ข้อพิพาทชายแดนส่งผลให้เกิด ความไม่แน่นอนและการหยุดชะงักของการค้าและการลงทุน ผู้ประกอบการรายย่อยต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านรายได้ ต้นทุนการจัดเก็บสินค้า และการเข้าถึงตลาดฝั่งตรงข้าม นอกจากนี้ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น เครือข่ายชุมชน ความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรม และความเข้าใจข้อกฎหมายศุลกากร มีผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของธุรกิจชายแดน บทความยังชี้ให้เห็นว่า กลยุทธ์การปรับตัวของผู้ประกอบการ เช่น การสำรองสินค้า การหาตลาดทางเลือก การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานรัฐ ช่วยลดผลกระทบจากข้อพิพาทและสร้างโอกาสทางธุรกิจ แม้ว่าจะมีความตึงเครียดทางการเมืองและข้อพิพาทชายแดน ข้อเสนอแนะสำคัญคือ การส่งเสริม แนวทางธุรกิจที่ยั่งยืน การสนับสนุนจากรัฐและชุมชน และการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเพื่อช่วยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และชุมชนชายแดนปรับตัวต่อความไม่แน่นอนและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

น.ส.กรชนก ยิ่งสุข ในบทความ **โอกาสและความท้าทายในการดำเนินธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทย** ซึ่งเห็นว่า ธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยมีโอกาสขยายตัวอย่างมาก เนื่องจากความต้องการตลาดพลังงานทดแทน การสนับสนุนจากภาครัฐ และแรงกดดันจากนโยบายสากลในการลดคาร์บอน แต่ธุรกิจเหล่านี้ยังคงเผชิญกับความท้าทายอย่างรุนแรง เช่น ต้นทุนการลงทุนสูง ความไม่แน่นอนของนโยบาย ขาดความรู้และเทคโนโลยี รวมถึงวัฒนธรรมองค์กรที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง บทความเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทย โดยเน้นการปฏิรูปนโยบายและกฎหมายให้ชัดเจนและต่อเนื่อง การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีสะอาด รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจ รัฐ และประชาสังคม เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่ธุรกิจคาร์บอนต่ำอย่างยั่งยืน จะเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้และความร่วมมือที่จริงจังจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต

น.ส.ลัดดา คงอยู่ ในบทความ **การนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน มาใช้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของภาคอุตสาหกรรมไทย** ผู้เขียนสรุปว่า ภาคอุตสาหกรรมไทยยังคงเผชิญกับปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ประหยัด การปล่อยของเสียและก๊าซเรือนกระจกในปริมาณสูง และการขาดนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจหมุนเวียน การนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ลดต้นทุนการผลิต และส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามยังมีอุปสรรคที่สำคัญ เช่น ความไม่แน่นอนของนโยบายภาครัฐ การขาดโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมถึงความต้านทานทางวัฒนธรรมองค์กรที่ชะลอการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรมไทย บทความนี้เสนอแนะแนวทางการปฏิรูปนโยบายภาครัฐ การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีสะอาด รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และประชาสังคม เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในประเทศไทย

น.ส.สุภา เลิศดำรงค์ ในบทความ **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในธรรมาภิบาลของภาครัฐไทย** โดยเห็นว่า ความโปร่งใสในภาครัฐไทยยังคงเผชิญกับอุปสรรคสำคัญทั้งในระดับโครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมการทำงาน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างนโยบายและการปฏิบัติจริง รวมถึงการขาดความรับผิดชอบและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่ามีข้อจำกัดทั้งในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ กลไกและช่องทางการมีส่วนร่วมที่ไม่ครอบคลุม และวัฒนธรรมองค์กรที่ยังไม่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทอย่างแท้จริง ปัญหาเหล่านี้ทำให้ประชาชนถูกจำกัดบทบาทและอำนาจในการกำกับดูแลและตรวจสอบภาครัฐ บทความเสนอแนะแนวทางการปฏิรูปนโยบายและโครงสร้างองค์กร การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเปิดเผยข้อมูล และการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน รวมถึงการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่โปร่งใสและเข้าถึงได้ง่าย เพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลที่แท้จริงและยั่งยืนของภาครัฐไทยในอนาคต

(น.ส.อุไรวรรณ วุฒิไกรศรีอาคม)

บรรณาธิการ

Interdisciplinary Journal of administrative and business **Original Article**
Received:4 January 2026 **Revised:5 February 2026** **Accepted:12 April 2026**

ผู้ประกอบการและปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชา: โอกาสและความท้าทายจากข้อพิพาทชายแดน

Entrepreneurship and cultural interaction in the Thai-Cambodian border area: Opportunities and challenges arising from border disputes.

น.ส.พีรดา สุดจิตต์[1]
Miss.Peerada Sudjid

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ ผลกระทบของข้อพิพาทชายแดนไทย–กัมพูชา ต่อธุรกิจและชุมชนชายแดน พร้อมศึกษากลยุทธ์การปรับตัวของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษานี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณาโดยอิงข้อมูลจากเอกสาร รายงาน และงานวิจัยที่มีอยู่จริง รวมถึงสื่อออนไลน์และรายงานของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผลการศึกษาพบว่า ข้อพิพาทชายแดนส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนและการหยุดชะงักของการค้าและการลงทุน ผู้ประกอบการรายย่อยต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านรายได้ ต้นทุนการจัดเก็บสินค้า และการเข้าถึงตลาดฝั่งตรงข้าม นอกจากนี้ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น เครือข่ายชุมชน ความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรม และความเข้าใจข้อกฎหมายศุลกากร มีผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของธุรกิจชายแดน บทความยังชี้ให้เห็นว่า กลยุทธ์การปรับตัวของผู้ประกอบการ เช่น การสำรองสินค้า การหาตลาดทางเลือก การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานรัฐ ช่วยลดผลกระทบจากข้อพิพาทและสร้างโอกาสทางธุรกิจ แม้ว่าจะมีความตึงเครียดทางการเมืองและข้อพิพาทชายแดน ข้อเสนอแนะสำคัญคือ การส่งเสริม แนวทางธุรกิจที่ยั่งยืน การสนับสนุนจากรัฐและชุมชน และการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเพื่อช่วยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และชุมชนชายแดนปรับตัวต่อความไม่แน่นอนและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ บทความนี้จึงเน้นการผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนและศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจชายแดนไทย–กัมพูชา

คำสำคัญ: ชายแดนไทย–กัมพูชา,วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, การปรับตัวทางธุรกิจ, ข้อพิพาทชายแดน, ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ

---

[1] นักวิชาการอิสระ ; Independent Scholar,Thailand
Corresponding author, e-mail: peeradasudjid@gmail.com,Tel. 089-7224685

Abstract

This article analyzes the impacts of the Thai–Cambodian border disputes on cross-border businesses and local communities, with a focus on adaptive strategies employed by SMEs to maintain economic and social sustainability. The study adopts a descriptive analysis method based on existing literature, official reports, research publications, and online media sources.
The findings indicate that border disputes create uncertainty and disruptions in trade and investment, affecting small-scale entrepreneurs' income, inventory management, and market access. Social and cultural factors, including community networks, cultural relationships, and knowledge of customs regulations, significantly influence the success and sustainability of border businesses. The study highlights that entrepreneurial adaptation strategies—such as stockpiling, diversifying markets, employing digital technologies, and building cooperative networks with communities and government agencies—can mitigate the negative impacts of disputes and generate business opportunities, even amid political tensions. Key recommendations include promoting sustainable business practices, government and community support, and the use of technology and information to enhance SMEs' resilience and local economic security. This article emphasizes the integration of economic, cultural, and cross-border cooperative approaches to strengthen the competitiveness and sustainability of Thai–Cambodian border businesses.

Keywords: Thai–Cambodian border, SMEs, business adaptation, border disputes, economic sustainability

1.บทนำ

1.1สถานการณ์ชายแดนไทย–กัมพูชา: ข้อพิพาทและความตึงเครียดทางเศรษฐกิจและสังคม

ชายแดนไทย–กัมพูชาเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ความขัดแย้งและข้อพิพาททางการเมืองมายาวนาน ซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองประเทศ (Rattarasarn & Benjawan, 2022; Chidchob, 2023) ข้อพิพาทชายแดนหลายครั้งทำให้เกิดความตึงเครียดในพื้นที่ชายแดน ทั้งด้านการเคลื่อนย้ายคน สินค้า และบริการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของเศรษฐกิจชายแดนที่พึ่งพาการค้าแบบข้ามพรมแดนอย่างสูง (Thaweephaiboonwong, 2024; Uengpaiboonkit, 2019)

ในมุมมองของผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธุรกิจรายย่อย ชายแดนไทย–กัมพูชาเป็นทั้งโอกาสทางธุรกิจและความท้าทายเชิงสังคม (Kaewkumkong, 2013; Thammavong, 2008) ตลาดชายแดน เช่นตลาดโรงเกลือ (Rong Kluea Market) และโอเสม็ด(O Smach)ได้กลายเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญที่เชื่อมโยงสินค้าหลากหลายประเภทระหว่างสองฝั่งพรมแดน (Wikipedia contributors, n.d.-a; Wikipedia contributors, n.d.-b) อย่างไรก็ตามความขัดแย้งทางการเมืองและเหตุการณ์ปิดด่านชายแดนหลายครั้งในช่วงปี 2025 ส่งผลให้ผู้ประกอบการเผชิญความเสี่ยงทางเศรษฐกิจโดยตรง (Reuters, 2025; The Guardian, 2025; AP News, 2025)

นอกจากผลกระทบเชิงเศรษฐกิจแล้ว ข้อพิพาทชายแดนยังสร้างความตึงเครียดทางสังคมในชุมชนชายแดน ผู้คนต้องปรับตัวต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสร้างกลยุทธ์การอยู่รอดที่สอดคล้องกับทั้งวัฒนธรรมไทยและกัมพูชา (International Institute for Trade and Development [ITD], 2025; Asian Development Bank/AMRO, 2025) การเข้าใจบริบทเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ การปฏิสัมพันธ์ทางธุรกิจและความสัมพันธ์ทางสังคม ของชุมชนชายแดน

รายงานการศึกษาเชิงเศรษฐกิจและนโยบายหลายฉบับชี้ให้เห็นว่า การค้าและกิจกรรมทางธุรกิจชายแดนไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่ยังสะท้อนถึงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและสังคมของผู้คนในพื้นที่ (Keo, Li, & Younis, 2025; Cui, 2025; Palahan, 2025) ความเข้าใจเชิงบริบทนี้ช่วยให้ผู้ประกอบการและนักลงทุนสามารถวางกลยุทธ์ได้อย่างเหมาะสม แม้ในสภาวะความขัดแย้ง (Rattarasarn & Benjawan, 2022; Chidchob, 2023; Thaweephaiboonwong, 2024)

1.2 ทำไมพื้นที่ชายแดนถึงสำคัญต่อธุรกิจและผู้ประกอบการ

พื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชาเป็นจุดเชื่อมโยงเชิงเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศที่สำคัญ ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงตลาดขนาดใหญ่ทั้งสองฝั่งพรมแดน (Rattarasarn & Benjawan, 2022;Chidchob, 2023) การค้าข้ามพรมแดนไม่เพียงสร้างรายได้ให้ธุรกิจขนาดเล็กและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งสร้างงานและกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น (Thaweephaiboonwong,2024;Uengpaiboonkit, 2019)

อีกทั้งความหลากหลายของสินค้าและบริการในพื้นที่ชายแดน เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถนำเข้าสินค้าราคาถูกหรือสินค้าที่หายากจากฝั่งตรงข้ามพรมแดน และจำหน่ายต่อในตลาดท้องถิ่นหรือส่งออกต่อไปยังจังหวัดอื่น ๆ ของไทย (Kaewkumkong, 2013; Thammavong, 2008) ตลาดชายแดน เช่น ตลาดโรงเกลือ (Rong Kluea Market) และโอเสม็ด(O Smach)จึงกลายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญสำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้พื้นที่ชายแดนยังเป็นพื้นที่สร้างเครือข่ายธุรกิจและความร่วมมือข้ามชาติ การติดต่อกับคู่ค้าและลูกค้าจากฝั่งกัมพูชา ช่วยให้ผู้ประกอบการเรียนรู้วัฒนธรรมและแนวปฏิบัติทางธุรกิจที่แตกต่าง เพิ่มความสามารถ

ในการแข่งขันและลดความเสี่ยงจากความเข้าใจผิดทางวัฒนธรรม(ITD,2025;Asian Development Bank/AMRO, 2025)

ข้อพิพาทชายแดนและความตึงเครียดทางการเมือง แม้จะสร้างความเสี่ยงแต่ก็เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการปรับตัวและพัฒนากลยุทธ์ใหม่ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการสต็อกสินค้า การติดตามราคาและอุปสงค์ตลาด หรือการขยายตลาดทางออนไลน์ (Keo, Li, & Younis, 2025; Cui, 2025; Palahan, 2025) การปรับตัวเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้ธุรกิจอยู่รอดแต่ยังเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและความยั่งยืนของธุรกิจในระยะยาว ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของพื้นที่ชายแดน ทำให้รัฐบาลไทยและหน่วยงานท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อการอำนวยความสะดวกทางเศรษฐกิจ เช่น การพัฒนาด่านชายแดน การจัดตั้งโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการสนับสนุน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Rattarasarn & Benjawan, 2022; Department of Foreign Trade, 2025)

ดังนั้นพื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชาไม่ใช่เพียงเส้นแบ่งระหว่างสองประเทศ แต่เป็นพื้นที่โอกาสทางธุรกิจและศูนย์กลางการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ซึ่งมีความสำคัญต่อผู้ประกอบการทุกขนาดในการสร้างรายได้และการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงเชิงภูมิรัฐศาสตร์และสังคม(Uengpaiboonkit,2019;Kaewkumkong, 2013; Thammavong, 2008)

1.3 การปรับตัวของผู้ประกอบการและชุมชนชายแดน

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์การปฏิสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจและวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชา โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดจากข้อพิพาทและความตึงเครียดทางการเมือง(Rattarasarn&Benjawan,2022; Chidchob, 2023) การทำธุรกิจในพื้นที่ชายแดนไม่ได้จำกัดอยู่แค่การซื้อขายสินค้า แต่ยังเกี่ยวข้องกับความเข้าใจเชิงวัฒนธรรมการสร้างเครือข่ายและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการทั้งสองฝั่งพรมแดน (Kaewkumkong, 2013; Thammavong, 2008; ITD, 2025)

ผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธุรกิจรายย่อยต้องเรียนรู้ที่จะผสมผสานกลยุทธ์เชิงธุรกิจเข้ากับบริบททางวัฒนธรรม เช่น การเลือกคู่ค้าจากเครือข่ายที่เชื่อถือได้ การปรับรูปแบบการเจรจาต่อรองให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมฝั่งกัมพูชา หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองความต้องการของตลาดสองฝั่งพรมแดน (Uengpaiboonkit, 2019; Keo, Li, & Younis, 2025; Cui, 2025)

อีกประเด็นสำคัญคือผลกระทบจากข้อพิพาทชายแดน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ เช่นการหยุดชะงักของการค้าข้ามพรมแดนและความไม่แน่นอนด้านราคาสินค้า (Thaweephaiboonwong, 2024; AP News, 2025) ด้านสังคม เช่น ความตึงเครียดระหว่างชุมชนไทย–กัมพูชา และความจำเป็นในการปรับตัวเพื่อรักษาความสัมพันธ์ทางสังคม (Asian Development Bank/AMRO, 2025; International Institute for Trade and Development [ITD], 2025)

การศึกษาการปฏิสัมพันธ์เหล่านี้จึงช่วยให้เข้าใจ วิธีที่ผู้ประกอบการและชุมชนชายแดนสามารถสร้างความร่วมมือและรักษาศักยภาพทางเศรษฐกิจ แม้ในสภาวะความตึงเครียดทางการเมืองและข้อพิพาท (Palahan, 2025; Department of Foreign Trade, 2025) นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงความสำคัญของ การวางนโยบายและกลยุทธ์สนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและธุรกิจชายแดนเพื่อให้พื้นที่ชายแดนกลายเป็นทั้งศูนย์กลางเศรษฐกิจและพื้นที่สร้างความสัมพันธ์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน(Rattarasarn & Benjawan, 2022; Chidchob, 2023; Thaweephaiboonwong, 2024)

ดังนั้นประเด็นหลักของบทความจึงรวมถึง สามมิติสำคัญ คือ

1. การปฏิสัมพันธ์ทางธุรกิจ: การซื้อขาย การลงทุน และกลยุทธ์ธุรกิจข้ามพรมแดน
2. การปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม: การปรับตัว การสร้างเครือข่าย และความไว้วางใจระหว่างคู่ค้า
3. ผลกระทบจากข้อพิพาทชายแดน: ผลกระทบเศรษฐกิจ สังคม และการปรับตัวของผู้ประกอบการ

แนวทางการวิเคราะห์เหล่านี้ช่วยให้บทความ สะท้อนทั้งความท้าทายและโอกาส ของการทำธุรกิจในพื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชาและให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Uengpaiboonkit, 2019; Kaewkumkong, 2013; Thammavong, 2008)

2. ภาพรวมธุรกิจชายแดน การค้าและเศรษฐกิจชายแดนไทย–กัมพูชา

2.1 การค้าและเศรษฐกิจชายแดนไทย–กัมพูชา

พื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชาเป็นจุดเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจที่สำคัญระหว่างสองประเทศ โดยเฉพาะในด้านการค้าและการลงทุนข้ามพรมแดน (Rattarasarn & Benjawan, 2022; Chidchob, 2023) การค้าชายแดนไม่เพียงแต่สร้างรายได้ให้กับธุรกิจในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชนชายแดนโดยเฉพาะรายได้ของครัวเรือนและการจ้างงานของแรงงานท้องถิ่น (Thaweephaiboonwong, 2024; Uengpaiboonkit, 2019)

ตลาดชายแดน เช่น ตลาดโรงเกลือในจังหวัดสระแก้ว และด่านโอเสม็ดในกัมพูชาเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญที่เชื่อมโยงสินค้าหลากหลายประเภททั้งอาหารสด เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องนุ่งห่ม และสินค้าหัตถกรรม (Wikipedia contributors, n.d.-a; Wikipedia contributors, n.d.-b) การค้าสินค้าเหล่านี้ทำให้เกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนทั้งผู้ประกอบการขนาดเล็กและ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถสร้างรายได้และขยายธุรกิจได้

นอกจากนี้การค้าชายแดนยังช่วยให้เกิด เครือข่ายธุรกิจข้ามชาติ ผู้ประกอบการสามารถสร้างความร่วมมือกับคู่ค้าฝั่งกัมพูชาและเรียนรู้แนวปฏิบัติทางธุรกิจที่แตกต่าง ส่งผลให้สามารถลดความเสี่ยงทางธุรกิจและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันได้ (Kaewkumkong, 2013; Thammavong, 2008; ITD, 2025)

แม้จะมีโอกาสทางเศรษฐกิจสูง แต่ผู้ประกอบการยังต้องรับมือกับความเสี่ยงจากข้อพิพาทชายแดนและความไม่แน่นอนทางการเมือง การปิดด่านหรือข้อจำกัดด้านการเคลื่อนย้ายสินค้า ส่งผลให้ต้นทุนธุรกิจสูงขึ้นและกระทบต่อรายได้ (Reuters, 2025; The Guardian, 2025; AP News, 2025) การปรับตัวเชิงกลยุทธ์ เช่น การสำรองสินค้า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลติดตามสต็อก และการหาตลาดสำรองจึงกลายเป็นกลยุทธ์สำคัญของผู้ประกอบการชายแดน (Keo, Li, & Younis, 2025; Cui, 2025; Palahan, 2025)

สรุปได้ว่าเศรษฐกิจชายแดนไทย–กัมพูชาไม่ได้เป็นเพียงการค้าขายแบบรายวัน แต่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมของผู้คนในพื้นที่ การเข้าใจบริบทนี้สำคัญต่อการวางกลยุทธ์ธุรกิจ การจัดการความเสี่ยง และการส่งเสริมความยั่งยืนของธุรกิจชายแดน (Asian Development Bank/AMRO, 2025; Department of Foreign Trade, 2025; Rattarasarn & Benjawan, 2022)

2.2 รูปแบบธุรกิจ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และผู้ประกอบการชายแดน

พื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชาไม่ได้เป็นเพียงจุดผ่านสินค้าเท่านั้น แต่ยังเป็น พื้นที่ที่ผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถสร้างธุรกิจและนวัตกรรม ได้หลากหลายรูปแบบ (Kaewkumkong, 2013; Thammavong, 2008) ผู้ประกอบการในพื้นที่ชายแดนมักเป็นธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางที่มีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงด้านการค้าและข้อพิพาทชายแดนได้รวดเร็ว
รูปแบบธุรกิจทั่วไปที่พบในพื้นที่ชายแดน ได้แก่

1. ค้าปลีกและค้าส่งข้ามพรมแดน: ผู้ประกอบการนำเข้าสินค้าจากฝั่งกัมพูชา เช่น อาหารสด เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องนุ่งห่ม และสินค้าหัตถกรรม เพื่อจำหน่ายต่อในตลาดไทยหรือส่งออกต่อไปยังจังหวัดอื่น ๆ (Wikipedia contributors, n.d.-a; Wikipedia contributors, n.d.-b)
2. บริการโลจิสติกส์และขนส่ง: ธุรกิจขนส่งและคลังสินค้าในพื้นที่ชายแดนมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกและลดความเสี่ยงของการส่งสินค้าไป–กลับ(ITD,2025;Asian Development Bank/AMRO, 2025)
3. ธุรกิจบริการสนับสนุนการค้า: เช่น ธนาคาร ร้านแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ร้านอาหาร และบริการที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนซึ่งช่วยสร้างรายได้เสริมและกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชน (Uengpaiboonkit, 2019; Thaweephaiboonwong, 2024)

ผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ส่วนใหญ่ต้องใช้กลยุทธ์ความยืดหยุ่นและการปรับตัวเชิงวัฒนธรรมเพื่อรับมือกับความเสี่ยงที่เกิดจากข้อพิพาทและความไม่แน่นอนทางการเมือง(Rattarasarn&Benjawan, 2022; Chidchob, 2023) เช่น การเลือกคู่ค้าที่มีความน่าเชื่อถือ การสร้างเครือข่ายทางสังคม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของตลาดทั้งสองฝั่งพรมแดน (Keo, Li, & Younis, 2025; Cui, 2025)

อีกทั้งการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลก็กลายเป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญของผู้ประกอบการชายแดน เช่น การติดตามสต็อกสินค้า การตรวจสอบราคาและอุปสงค์ตลาด และการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการติดต่อกับลูกค้าและคู่ค้า

(Palahan, 2025; Wikipedia contributors, n.d.-b) กลยุทธ์เหล่านี้ช่วยลดความเสี่ยงทางธุรกิจและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

สรุปได้ว่ารูปแบบธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในชายแดนไทย–กัมพูชา เป็นการผสมผสานระหว่างการค้า การบริการและนวัตกรรม พร้อมทั้งใช้กลยุทธ์ความยืดหยุ่นและความเข้าใจเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถอยู่รอดและเติบโตได้ แม้ในสภาวะความตึงเครียดและข้อพิพาททางชายแดน (Rattarasarn & Benjawan, 2022; Chidchob, 2023; Thammavong, 2008)

2.3 ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อธุรกิจชายแดน

ธุรกิจในพื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชาไม่ได้ดำเนินไปเพียงตามกลไกตลาดเท่านั้น แต่ได้รับอิทธิพลอย่างชัดเจนจากปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (Kaewkumkong, 2013; Thammavong, 2008) การทำความเข้าใจบริบทเชิงวัฒนธรรมช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถสร้าง ความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนและไว้วางใจ กับคู่ค้าและลูกค้าฝั่งตรงข้ามพรมแดน

หนึ่งในปัจจัยสำคัญคือเครือข่ายสังคมและความสัมพันธ์ชุมชน ผู้ประกอบการมักพึ่งพาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนร่วมชาติ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและลดความเสี่ยงทางธุรกิจ (ITD, 2025; Uengpaiboonkit,2019) การเข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นยังช่วยให้สามารถปรับรูปแบบสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับรสนิยมและความต้องการของตลาดชายแดนได้(Thaweephaiboonwong,2024;Palahan, 2025)

อีกปัจจัยที่มีผลต่อธุรกิจคือความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบพรมแดน ซึ่งเกี่ยวข้องกับพิธีการศุลกากร การเสียภาษี และข้อจำกัดด้านการนำเข้าส่งออก(Rattarasarn&Benjawan,2022;Chidchob, 2023) ผู้ประกอบการที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับกฎระเบียบเหล่านี้ได้ จะลดความเสี่ยงด้านต้นทุนและการสูญเสียสินค้า นอกจากนี้ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างไทยและกัมพูชา ยังส่งผลต่อการเจรจาต่อรอง การสร้างความร่วมมือ และวิธีการจัดการความขัดแย้งในเชิงธุรกิจ (Keo, Li, & Younis, 2025; Cui, 2025) การตระหนักถึงความละเอียดอ่อนของภาษา วัฒนธรรมการสื่อสาร และประเพณีทางธุรกิจ ทำให้ผู้ประกอบการสามารถสร้างเครือข่ายที่มั่นคงและรักษาความไว้วางใจระหว่างคู่ค้า

สุดท้ายปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมยังเชื่อมโยงกับการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนชายแดน การค้าชายแดนที่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมช่วยสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน เพิ่มโอกาสการจ้างงาน และเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน (Asian Development Bank/AMRO, 2025; Department of Foreign Trade, 2025)

ดังนั้นผู้ประกอบการที่ต้องการประสบความสำเร็จในพื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชาจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมควบคู่ไปกับกลยุทธ์ทางธุรกิจ และการจัดการความเสี่ยงเพื่อสร้างธุรกิจที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อความซับซ้อนของบริบทชายแดน(Rattarasarn&Benjawan,2022;Chidchob,2023; Thammavong, 2008)

3 ผลกระทบจากข้อพิพาทชายแดนไทย–กัมพูชา

ผลกระทบจากข้อพิพาทชายแดนไทย–กัมพูชามิได้จำกัดอยู่เพียงเส้นพรมแดนหรือการเผชิญหน้าทางการทูต หากแต่แผ่ขยายลึกเข้าสู่ชีวิตประจำวันของผู้คน เศรษฐกิจชายแดน ความสัมพันธ์ทางสังคม และโครงสร้างความมั่นคงของรัฐ ข้อพิพาทดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “พรมแดน” ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ แต่เป็นพื้นที่ทางอำนาจที่การเมืองระดับรัฐสามารถสร้างต้นทุนทางมนุษย์และความเปราะบางเชิงโครงสร้างให้กับชุมชนชายแดนอย่างต่อเนื่อง

3.1 การหยุดชะงักของการค้าและการลงทุน

ข้อพิพาทชายแดนไทย–กัมพูชาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อ ความต่อเนื่องของการค้าและการลงทุนในพื้นที่ชายแดน การปิดด่าน การจำกัดการเคลื่อนย้ายสินค้า และข้อพิพาทด้านเอกสารทางศุลกากร ทำให้ธุรกิจในพื้นที่สูญเสียรายได้และต้องเผชิญต้นทุนที่สูงขึ้น(Rattarasarn&Benjawan,2022;Chidchob,2023) ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธุรกิจรายย่อยมักได้รับผลกระทบโดยตรง เนื่องจากพึ่งพาการค้าข้ามพรมแดนเป็นแหล่งรายได้หลัก(Thaweephaiboonwong,2024;Uengpaiboonkit, 2019)

ตัวอย่างเช่น ตลาดชายแดนสำคัญอย่างตลาดโรงเกลือและด่านโอเสม็ดปิดทำการหลายครั้งในช่วงปี 2025 ส่งผลให้การหมุนเวียนสินค้าและเงินทุนสะดุด และเกิดความเสี่ยงต่อสภาพคล่องและต้นทุนการจัดเก็บสินค้า (Reuters, 2025; The Guardian, 2025; AP News, 2025) ธุรกิจที่ไม่สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว อาจสูญเสียลูกค้าหรือคู่ค้าฝั่งกัมพูชาไป

นอกจากนี้การหยุดชะงักของการค้ากระทบต่อการลงทุนระยะยาวและโครงการขนาดใหญ่ นักลงทุนมักชะลอการลงทุน หรือปรับแผนเพื่อรอดูเสถียรภาพชายแดนทำให้พื้นที่ชายแดนสูญเสียโอกาสในการพัฒนาธุรกิจและสร้างงานในชุมชน (Keo, Li, & Younis, 2025; Cui, 2025) การหยุดชะงักเหล่านี้สะท้อนถึง ความเปราะบางของเศรษฐกิจชายแดนที่พึ่งพาการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ผลกระทบไม่ได้จำกัดอยู่เพียงมิติเศรษฐกิจ แต่ยังมีผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ประกอบการ ความไม่แน่นอนและความเสี่ยงทำให้ผู้ประกอบการต้องวางแผนสำรอง ทั้งการสำรองสินค้า การหาตลาดทางเลือกภายในประเทศและการปรับกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์ และการจัดการต้นทุน (Palahan,2025; Wikipedia contributors, n.d.-b; Department of Foreign Trade, 2025) การปรับตัวเหล่านี้เป็นกลไกสำคัญในการลดผลกระทบจากความไม่แน่นอนของชายแดน

นอกจากนี้ความหยุดชะงักของการค้าและการลงทุนยัง ส่งผลต่อเศรษฐกิจชุมชนโดยตรง ครัวเรือนในพื้นที่ชายแดนพึ่งพิงรายได้จากการขายสินค้า การขนส่ง หรือการให้บริการผู้ค้าข้ามพรมแดน เมื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก รายได้ของครัวเรือนลดลง และความตึงเครียดทางสังคมเพิ่มขึ้น (ITD, 2025; Asian Development Bank/AMRO, 2025)

ดังนั้นการหยุดชะงักของการค้าและการลงทุนจากข้อพิพาทชายแดนไม่ใช่เพียง ปัญหาทางเศรษฐกิจ แต่ยังสะท้อนถึงความเปราะบางของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และความจำเป็นในการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการชายแดน (Rattarasarn&Benjawan,2022;Chidchob, 2023;Thaweephaiboonwong, 2024)

3.2 ผลกระทบต่อผู้ประกอบการและชุมชนชายแดน

ข้อพิพาทชายแดนไทย–กัมพูชาไม่เพียงส่งผลต่อการค้าข้ามพรมแดน แต่ยังมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการและชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจน(Rattarasarn&Benjawan,2022;Chidchob, 2023) ผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธุรกิจรายย่อยต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนทั้งด้านรายได้และความต่อเนื่องของกิจกรรมธุรกิจ (Thaweephaiboonwong,2024;Uengpaiboonkit, 2019)

การหยุดชะงักของการค้าส่งผลโดยตรงต่อ รายได้ครัวเรือนและการจ้างงานในชุมชนชายแดน ครัวเรือนที่พึ่งพิงธุรกิจข้ามพรมแดนเป็นหลักมักได้รับผลกระทบหนัก เช่นการลดชั่วโมงทำงานหรือการชะลอการลงทุนในกิจการครัวเรือนทำให้เศรษฐกิจท้องถิ่นชะลอตัว (ITD, 2025; Asian Development Bank/AMRO, 2025) นอกจากนี้ความตึงเครียดทางชายแดนยังส่งผลต่อสภาพจิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคม ของผู้คนในชุมชน การขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจทำให้เกิดความกังวลและความเครียด และบางครั้งอาจสร้างความตึงเครียดระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์หรือคู่ค้าฝั่งตรงข้ามพรมแดน(Kaewkumkong,2013; Thammavong, 2008;Palahan,2025) การเข้าใจผลกระทบเชิงสังคมนี้จึงสำคัญต่อการวางกลยุทธ์ของผู้ประกอบการและหน่วยงานสนับสนุน

ผู้ประกอบการที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวเชิงกลยุทธ์ เช่นการสำรองสินค้าการหาตลาดทางเลือกหรือการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถลดผลกระทบและรักษาความต่อเนื่องของธุรกิจได้ (Keo, Li, & Younis, 2025; Cui, 2025; Wikipedia contributors, n.d.-b) นอกจากนี้การสร้างความร่วมมือกับชุมชนและคู่ค้าในพื้นที่ยังช่วยให้สามารถสร้างเครือข่ายสนับสนุนในช่วงวิกฤติ (Thaweephaiboonwong,2024; Department of Foreign Trade, 2025)

การวิเคราะห์ผลกระทบต่อผู้ประกอบการและชุมชนชายแดนสะท้อนให้เห็นว่า ธุรกิจชายแดนไม่ได้ดำเนินอยู่ในสุญญากาศ แต่ต้องพึ่งพาความสัมพันธ์เชิงสังคม วัฒนธรรม และความร่วมมือระหว่างประเทศ (Rattarasarn & Benjawan,2022;Chidchob, 2023; ITD, 2025) การเข้าใจบริบทเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการวางนโยบายสนับสนุน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และการสร้างความยั่งยืนในพื้นที่ชายแดน

สรุปได้ว่าผลกระทบจากข้อพิพาทชายแดน มีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผู้ประกอบการและชุมชนชายแดนจึงต้องปรับตัวทั้งเชิงธุรกิจและเชิงสังคมเพื่อรักษาศักยภาพและความยั่งยืนของพื้นที่(Rattarasarn& Benjawan,2022;Chidchob, 2023;Thaweephaiboonwong, 2024)

4.การปรับตัวของผู้ประกอบการและชุมชน

4.1กลยุทธ์การปรับตัวของ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธุรกิจชายแดน

พื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชาเต็มไปด้วยความท้าทายจากข้อพิพาท ความตึงเครียดทางการเมือง และความไม่แน่นอนของตลาด การปรับตัวของผู้ประกอบการ และชุมชนจึงมีความสำคัญต่อความยั่งยืนของธุรกิจและเศรษฐกิจท้องถิ่น(Rattarasarn&Benjawan,2022;Chidchob,2023) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธุรกิจรายย่อยที่สามารถปรับตัวได้เร็ว มักจะลดความเสี่ยงจากความผันผวนของชายแดนและรักษาความต่อเนื่องของธุรกิจได้ (Thaweephaiboonwong,2024;Uengpaiboonkit, 2019)

หนึ่งในกลยุทธ์สำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือการพัฒนาความยืดหยุ่นด้านการจัดการสินค้าและสต็อก การสำรองสินค้าและการวางแผนล่วงหน้าเพื่อรับมือกับการปิดด่านหรือความล่าช้าของการขนส่งช่วยให้ธุรกิจสามารถดำเนินงานได้ต่อเนื่อง (Keo, Li, & Younis, 2025; Cui, 2025) นอกจากนี้การวิเคราะห์อุปสงค์และราคาสินค้าอย่างต่อเนื่องยังช่วยให้ผู้ประกอบการปรับกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างเหมาะสม(Palahan,2025; Department of Foreign Trade, 2025)

อีกกลยุทธ์สำคัญคือการปรับตัวทางวัฒนธรรมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ผู้ประกอบการต้องเรียนรู้วิธีการเจรจาต่อรอง การสร้างความไว้วางใจ และความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างไทยและกัมพูชา การมีเครือข่ายคู่ค้าและชุมชนที่มั่นคงช่วยลดความเสี่ยงจากความเข้าใจผิดและข้อพิพาท(Kaewkumkong,2013; Thammavong, 2008; ITD, 2025)

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์สำคัญ ผู้ประกอบการชายแดนใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ติดตามสต็อกสินค้า ประเมินราคาและอุปสงค์ รวมถึงสื่อสารกับลูกค้าและคู่ค้าอย่างต่อเนื่อง (Wikipedia contributors, n.d.-b;Chidchob,2023)การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำให้ธุรกิจสามารถลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ แม้ในช่วงวิกฤติชายแดน

นอกจากนี้ชุมชนชายแดนเองก็มีบทบาทสำคัญ การสร้างกลไกความร่วมมือ เช่น สมาคมผู้ประกอบการท้องถิ่น เครือข่ายแรงงาน และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ช่วยให้ธุรกิจสามารถปรับตัวได้เร็วขึ้นและรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน (Asian Development Bank/AMRO, 2025;Thaweephaiboonwong 2024)
สรุปได้ว่า การปรับตัวของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและชุมชนชายแดนไทย–กัมพูชาต้องผสมผสานทั้งกลยุทธ์เชิงธุรกิจ การจัดการความเสี่ยง การปรับตัวทางวัฒนธรรม และการใช้เทคโนโลยีซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนของชายแดนและสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม (Rattarasarn& Benjawan,2022 Chidchob,2023;Uengpaiboonkit, 2019)

4.2 การสร้างความร่วมมือและกลไกชุมชนชายแดน

การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ชุมชน และหน่วยงานรัฐในพื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชาเป็นกลไกสำคัญในการเสริมความมั่นคงและยั่งยืนของเศรษฐกิจท้องถิ่น (Rattarasarn&Benjawan,2022;Chidchob,

2023) การทำงานร่วมกันช่วยลดความเสี่ยงจากข้อพิพาทชายแดน เพิ่มความต่อเนื่องของการค้า และสร้างเครือข่ายสนับสนุนระหว่างผู้ประกอบการทั้งสองฝั่งพรมแดน(Kaewkumkong,2013; Thammavong, 2008)

หนึ่งในรูปแบบความร่วมมือที่สำคัญคือ การจัดตั้งสมาคมหรือเครือข่ายผู้ประกอบการท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้สมาชิกสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านราคาสินค้า สภาพตลาด และข้อจำกัดการค้าข้ามพรมแดนได้อย่างทันท่วงที (ITD, 2025;Uengpaiboonkit,2019) การเข้าร่วมเครือข่ายเหล่านี้ยังช่วยผู้ประกอบการสร้างความน่าเชื่อถือและเพิ่มโอกาสในการเจรจาต่อรองกับคู่ค้าฝั่งตรงข้าม

นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานรัฐ เช่น การประสานงานกับด่านศุลกากร การสนับสนุนโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการจัดฝึกอบรมด้านการค้าและการจัดการธุรกิจ ช่วยให้ผู้ประกอบการมีความพร้อมรับมือกับความไม่แน่นอนและลดความเสี่ยงทางธุรกิจ (Asian Development Bank/AMRO, 2025; Department of Foreign Trade, 2025) กลไกเหล่านี้ยังเป็นการสร้างความมั่นใจแก่ชุมชนว่าการค้าชายแดนสามารถดำเนินไปอย่างปลอดภัยและต่อเนื่อง

ความร่วมมือเชิงวัฒนธรรมก็มีบทบาทสำคัญ ผู้ประกอบการและชุมชนต้อง เคารพประเพณีและวิถีชีวิตของคู่ค้า ฝั่งกัมพูชา เพื่อรักษาความสัมพันธ์ระยะยาวและลดความขัดแย้งทางสังคม (Keo, Li, & Younis, 2025; Cui, 2025) การทำความเข้าใจและปรับตัวต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นช่วยให้การค้าชายแดนเป็นไปอย่างราบรื่น และส่งเสริมความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม

นอกจากปัจจัยด้านโครงสร้างรัฐและนโยบายแล้ว วัฒนธรรมยังมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการจัดการข้อพิพาทชายแดนไทย–กัมพูชาทั้งในฐานะทรัพยากรที่เอื้อต่อการคลี่คลายความขัดแย้งและในฐานะเงื่อนไขที่อาจตอกย้ำความตึงเครียด ในด้านหนึ่ง วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนชายแดนที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา และการพึ่งพาทางเศรษฐกิจมาอย่างยาวนาน ได้สร้างพื้นที่ของความเข้าใจและการประนีประนอมในระดับชีวิตประจำวัน แม้ในช่วงที่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐอยู่ในภาวะตึงเครียด ความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมเหล่านี้ช่วยลดแรงปะทะและเปิดช่องทางไม่เป็นทางการในการสื่อสารและการอยู่ร่วมกัน อย่างไรก็ตามในอีกด้านหนึ่ง วัฒนธรรมก็สามารถถูกทำให้เป็นเครื่องมือทางการเมืองผ่านการผลิตซ้ำชาตินิยมเชิงศีลธรรม และความทรงจำทางประวัติศาสตร์แบบเลือกสรร ซึ่งทำให้ข้อพิพาทถูกกรอบด้วยตรรกะความถูก–ผิดและศักดิ์ศรีของชาติ ส่งผลให้พื้นที่การเจรจาและการแก้ไขปัญหาอย่างยืดหยุ่นถูกจำกัดลง ความตึงเครียดระหว่างบทบาทเชิงบวกและเชิงลบของวัฒนธรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรมมิได้เป็นเพียงพื้นหลังของข้อพิพาทชายแดน หากแต่เป็นปัจจัยเชิงพลวัตที่สามารถทั้งเอื้อและขัดขวางการจัดการความขัดแย้ง ขึ้นอยู่กับว่าถูกนำมาใช้อย่างไรในสนามการเมืองและสังคม

เทคโนโลยีดิจิทัลยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเสริมสร้างความร่วมมือ เช่น การจัดกลุ่มผู้ประกอบการในแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลตลาด การติดตามสต็อกสินค้า หรือการประชุมออนไลน์ระหว่างธุรกิจ

สองฝั่งพรมแดน(Palahan,2025)การนำเทคโนโลยีมาใช้ช่วยลดความเสี่ยงจากข้อพิพาทชายแดนและทำให้กลไกความร่วมมือมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่าการสร้างความร่วมมือและกลไกชุมชนชายแดน เป็นทั้งกลยุทธ์เชิงธุรกิจและเชิงสังคมที่ช่วยให้ผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถรับมือกับความไม่แน่นอนของชายแดนไทย–กัมพูชาได้อย่างยั่งยืน ทั้งในด้านการค้า การลงทุน และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ(Rattarasarn&Benjawan,2022; Chidchob,2023;Thaweephaiboonwong, 2024)

4.3 โอกาสจากการค้าชายแดนแม้มีข้อพิพาท

แม้ว่าพื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชาจะเต็มไปด้วยความตึงเครียดและข้อพิพาททางการเมือง แต่การค้าขายชายแดนยังคงสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และสังคมให้กับผู้ประกอบการและชุมชนท้องถิ่น(Rattarasarn& Benjawan,2022;Chidchob,2023) ความต้องการสินค้าและบริการจากฝั่งตรงข้ามพรมแดนยังมีอยู่ต่อเนื่อง ทำให้ธุรกิจที่สามารถปรับตัวและมีความยืดหยุ่นสามารถสร้างรายได้และขยายกิจการได้แม้ในช่วงวิกฤติ (Thaweephaiboonwong,2024;Uengpaiboonkit, 2019)

แม้ข้อพิพาทชายแดนไทย–กัมพูชาจะสร้างความไม่แน่นอนทางการเมืองและเศรษฐกิจ แต่ในอีกด้านหนึ่งสถานการณ์ดังกล่าวกลับเปิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ให้แก่ผู้ประกอบการที่สามารถปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่น ในฝั่งประเทศไทย ผู้ประกอบการชายแดนจำนวนหนึ่งได้ขยายตลาดจากการพึ่งพาการค้าข้ามพรมแดนโดยตรง ไปสู่การกระจายสินค้าเข้าสู่ตลาดภายในประเทศมากขึ้น โดยอาศัยเครือข่ายโลจิสติกส์ และการค้าส่งในจังหวัดชั้นใน รวมถึงการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อเข้าถึงผู้บริโภคในภูมิภาคอื่นของประเทศ กลยุทธ์ดังกล่าวช่วยลดความเสี่ยงจากการปิดด่านหรือความล่าช้าทางศุลกากร และเปลี่ยนสถานะของผู้ประกอบการชายแดนจาก “ผู้ค้าชายแดนเฉพาะพื้นที่ไปสู่“ผู้ประกอบการระดับภูมิภาค”ที่มีฐานตลาดกว้างขึ้น(Rattarasarn&Benjawan,2022;Thaweephai boonwong,2024)

ในทำนองเดียวกันฝั่งกัมพูชา ข้อพิพาทและความตึงเครียดชายแดนได้กระตุ้นให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นมองหาโอกาสทางธุรกิจใหม่ผ่านการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร สินค้าหัตถกรรม และแรงงานฝีมือ เพื่อรองรับความต้องการจากตลาดไทยและตลาดประเทศที่สาม ผู้ประกอบการกัมพูชาบางส่วนใช้ความได้เปรียบด้านต้นทุนแรงงานและทรัพยากรในท้องถิ่น พัฒนาสินค้าเพื่อส่งต่อผ่านเครือข่ายการค้าของไทยไปยังตลาดอาเซียนและตลาดโลก ส่งผลให้พื้นที่ชายแดนกลายเป็นจุดเชื่อมโยงของห่วงโซ่อุปทานระดับภูมิภาค มากกว่าจะเป็นเพียงพื้นที่การค้าท้องถิ่นที่พึ่งพาด่านชายแดนเพียงอย่างเดียว (Keo, Li, & Younis, 2025; Asian Development Bank/AMRO, 2025)

นอกจากนี้ข้อพิพาทชายแดนยังผลักดันให้ผู้ประกอบการ ทั้งสองฝั่งหันไปแสวงหาโอกาสจากตลาดต่างประเทศมากขึ้น โดยอาศัยการเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตและการค้าในอาเซียนและเอเชียตะวันออก เช่น การเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบหรือผู้รับจ้างผลิต (Outsourcing) ให้กับบริษัทในประเทศที่สาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มการค้าออนไลน์ช่วยให้ผู้ประกอบการชายแดนสามารถข้ามข้อจำกัดทางภูมิรัฐศาสตร์ และเข้าถึง

ตลาดโลกได้โดยไม่ต้องพึ่งพาการเปิด–ปิดของด่านชายแดนโดยตรง สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้ข้อพิพาทชายแดนจะสร้างข้อจำกัดในระยะสั้น แต่ในระยะยาวกลับกระตุ้นให้เกิดการปรับโครงสร้างกลยุทธ์ทางธุรกิจ และเปิดพื้นที่โอกาสใหม่ที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจชายแดนเข้ากับตลาดระดับภูมิภาคและนานาชาติ(Cui,2025;Palahan, 2025)

ปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญต่อรูปแบบและพลวัตของปฏิสัมพันธ์ทางธุรกิจในพื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในด้านหนึ่ง ความคุ้นเคยทางวัฒนธรรม ภาษา เครือญาติ และประสบการณ์การอยู่ร่วมกันในชีวิตประจำวันช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดต้นทุนการทำธุรกรรม และเปิดพื้นที่ให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวและแสวงหาโอกาสทางธุรกิจได้ แม้ในบริบทที่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐอยู่ในภาวะตึงเครียด อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งเมื่อวัฒนธรรมถูกกรอบด้วยชาตินิยมเชิงศีลธรรมและความทรงจำทางประวัติศาสตร์แบบเลือกสรร ปฏิสัมพันธ์ทางธุรกิจย่อมเผชิญข้อจำกัดจากบรรยากาศความไม่ไว้วางใจ ความเสี่ยงเชิงการเมือง และความไม่แน่นอนของนโยบายชายแดน ผลกระทบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรมมิได้ส่งผลต่อธุรกิจในเชิงบวกหรือเชิงลบโดยตัวมันเอง หากแต่ขึ้นอยู่กับบริบทและวิธีที่วัฒนธรรมถูกนำมาใช้หรือถูกทำให้เป็นการเมือง การทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างวัฒนธรรมและธุรกิจจึงเป็นกุญแจสำคัญในการอธิบายทั้งข้อจำกัดและศักยภาพของเศรษฐกิจชายแดนภายใต้สถานการณ์ข้อพิพาท(Rattarasarn&Benjawan,2022;Chidchob,2023; Thaweephaiboonwong, 2024)

สรุป

บทความนี้ได้วิเคราะห์ ผลกระทบของข้อพิพาทชายแดนไทย–กัมพูชา ต่อธุรกิจและชุมชนชายแดน พร้อมทั้งชี้ให้เห็น โอกาสและกลยุทธ์การปรับตัวของผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า แม้พื้นที่ชายแดนจะเต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความตึงเครียดทางการเมือง แต่การค้าและการลงทุนยังคงเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นและสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนข้อพิพาทชายแดนส่งผลต่อการหยุดชะงักของการค้าและการลงทุน และสร้างความเสี่ยงทางเศรษฐกิจให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่พึ่งพิงรายได้จากธุรกิจข้ามพรมแดนเป็นหลัก อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัว เช่น การสำรองสินค้า การหาตลาดทางเลือก และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถลดผลกระทบและรักษาความต่อเนื่องของธุรกิจได้

บทความยังชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความสำเร็จของธุรกิจชายแดน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ชุมชน และหน่วยงานรัฐ ช่วยให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถรับมือกับความไม่แน่นอนและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้ การเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจระหว่างคู่ค้าฝั่งตรงข้ามพรมแดน

แม้ว่าจะมีข้อพิพาทแต่การค้าชายแดนยังคงสร้างโอกาสทั้งในด้านการขยายตลาด การพัฒนานวัตกรรม และการสร้างเครือข่ายธุรกิจระหว่างประเทศ ผู้ประกอบการที่ใช้กลยุทธ์เชิงธุรกิจร่วมกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยีจะสามารถสร้างความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนของชุมชนชายแดนได้ สุดท้ายบทความเสนอให้หน่วยงานรัฐและภาคเอกชน สนับสนุนความร่วมมือและสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางธุรกิจ เช่น การฝึกอบรม วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การพัฒนาเครือข่ายผู้ประกอบการ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและความยั่งยืนของเศรษฐกิจชายแดนไทย–กัมพูชา

ข้อเสนอแนะ

เพื่อสร้างความยั่งยืนของธุรกิจชายแดนไทย–กัมพูชา จำเป็นต้องมีแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับความท้าทายและโอกาสที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดน โดยบทความนี้ขอเสนอแนวทางหลัก 3 ประเด็น

1.แนวทางส่งเสริมธุรกิจชายแดนให้ยั่งยืน ผู้ประกอบการควรได้รับการสนับสนุนให้พัฒนากลยุทธ์เชิงธุรกิจที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อความไม่แน่นอน เช่น การสำรองสินค้า การปรับรูปแบบการจัดจำหน่าย และการหาตลาดทางเลือกการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลตลาดและแนวปฏิบัติที่ดี ช่วยให้วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมสามารถรักษาความต่อเนื่องของธุรกิจ และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้ชุมชน

2.บทบาทของรัฐบาลและชุมชนในการจัดการข้อพิพาทเชิงธุรกิจหน่วยงานรัฐควรประสานงานกับชุมชนและผู้ประกอบการเพื่อสร้างกลไกการจัดการข้อพิพาทและความร่วมมือ เช่น การจัดตั้งศูนย์ประสานงานด่านชายแดน การฝึกอบรมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เรื่องกฎหมายและระเบียบการค้า และการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้ประกอบการช่วยลดความเสี่ยงจากข้อพิพาท และสร้างความเชื่อมั่นต่อความต่อเนื่องของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

3.การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อช่วยผู้ประกอบการ เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ ระบบติดตามสินค้า และเครื่องมือวิเคราะห์ตลาดช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วต่อความเปลี่ยนแปลงและข้อพิพาทชายแดน การเข้าถึงข้อมูลและสถิติช่วยในการวางแผนสต็อกสินค้า การจัดการต้นทุนและการเจรจาต่อรองกับคู่ค้า การใช้เทคโนโลยีร่วมกับความร่วมมือของชุมชนและรัฐบาลเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและความยั่งยืนของธุรกิจ

สรุปได้ว่าแนวทางส่งเสริมธุรกิจชายแดนที่ยั่งยืนต้องผสมผสานทั้งกลยุทธ์ธุรกิจ การสนับสนุนจากรัฐและชุมชน และการใช้เทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถรักษาความต่อเนื่องของธุรกิจรับมือกับข้อพิพาท และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ชายแดนไทย–กัมพูชา

เอกสารอ้างอิง

Asian Development Bank / AMRO. (2025). Assessment of the impact of Cambodia–Thailand

border conflicts on Cambodia's economy. https://amro-asia.org/wp-content/uploads/2025/11/Analytical-Note-Assessment-of-the-Impact-of-Cambodia-Thailand-Border-Conflicts-on-Cambodias-Economy_final_nov-17.pdf

Chidchob, T. (2023). Optimizing logistics management of entrepreneurs border trade Thailand – Cambodia (Surin Province). Humanities and Social Sciences Journal of Pibulsongkram Rajabhat University. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/GraduatePSRU/article/view/252352

Cross-Border Trade Facilitation and Regional Cooperation (2008). IDE-JETRO. https://www.ide.go.jp/library/English/Publish/Reports/Brc/pdf/08_chapter7.pdf

Cross-Border Trades between Thailand and Cambodia (2016). ResearchGate. https://www.researchgate.net/figure/Cross-Border-Trades-between-Thailand-and-Cambodia_fig2_305044475

Cui, J. (2025). The impact of artificial intelligence technology on cross-border trade in Southeast Asia: A meta-analytic approach. arXiv. https://arxiv.org/abs/2503.13529

Economic dependency from Thailand–Cambodia border trade (2020). Siam University. https://e-research.siam.edu/wp-content/uploads/2021/06/Business-Administration-2020-Research-Economic-Dependency-from-Thailand.pdf

ElSherief, M., Ziems, C., Muchlinski, D., Anupindi, V., Seybolt, J., De Choudhury, M., & Yang, D. (2021). Latent hatred: A benchmark for understanding implicit hate speech. arXiv. https://arxiv.org/abs/2109.05322

Factors affecting วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม investment decision making in border trade between Thailand and Cambodia (2015). ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/275645889_Factor_affecting_of_วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม_investment_decision_marking_in_Border_Trade_Between_Thailand_and_Cambodia

International Institute for Trade and Development (ITD). (2025). The Thai-Cambodian border economy amid conflict. https://www.itd.or.th/en/itd-data-center/44_68_eng

Kaewkumkong, A. (2013). Economic and social relationships of Thai-Cambodian border communities in Chanthaburi Province. Kasetsart Journal of Social Sciences. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/kjss/article/view/243081

Keo, B., Li, B., & Younis, W. (2025). Measuring trade costs and determinants of trade growth between Cambodia and major partners. arXiv. https://arxiv.org/abs/2502.18916

National Research Council of Thailand (NRCT). (2021). แนวโน้มความสัมพันธ์ทางการค้าชายแดนไทย–กัมพูชา [PDF]. https://doi.nrct.go.th/admin/doc/doc_631366.pdf

Rattarasarn, C., & Benjawan, S. (2022). Economic dependency analysis of border trade between Thailand – Cambodia: A case study of Srakeaw Province. Humanities and Social Sciences Journal of Pibulsongkram Rajabhat University, 16(2), 669–680. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/GraduatePSRU/article/view/242415

Thammavong, V. (2008). The socio-economic impacts of Lao-Thai informal border trade on livelihood and poverty reduction (Master's thesis). Chulalongkorn University. https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/51515

Thaweephaiboonwong, J. (2024). The study of cross border trade of small and medium enterprises (วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม) in Aranyaprathet District, Sakaeo Province. Journal of Accountancy and Management. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/mbs/article/view/235894

The Cross-Border Economies of Cambodia, Laos, Thailand and Vietnam (2020). Cambodia Development Resource Institute (CDRI). https://cdri.org.kh/storage/pdf/The%20Cross-Border%20Economies%20of%20Cambodia%2C%20Laos%2C%20Thailand%20and%20Vietnam_1658114935.pdf

The development of the Thailand-Cambodia economic zone model for the ASEAN community (2022). TCI Thai Journal. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/journaldtc/article/download/240947/163850

Uengpaiboonkit, A. (2019). The Thai-Cambodian border business innovation model. RMUTSB Academic Journal (Humanities and Social Sciences). https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmutsb-hs/article/view/209146

Wikipedia contributors. (n.d.). *O Smach*. In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved February 5, 2026, from https://en.wikipedia.org/wiki/O_Smach

Wikipedia contributors. (n.d.). *Rong Kluea Market*. In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved February 5, 2026, from https://en.wikipedia.org/wiki/Rong_Kluea_Market

Interdisciplinary Journal of administrative and business **Original Article**
Received:11 February 2026 **Revised: 5 March2026** **Accepted:28 April 2026**

โอกาสและความท้าทายในการดำเนินธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทย

Opportunities and challenges in operating low-carbon businesses in Thailand.

น.ส.กรชนก ยิ่งสุข[1]
Miss.konchanok Yingsuk

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โอกาสและความท้าทายที่ธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ผ่านการศึกษาสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ นโยบายภาครัฐ และเทคโนโลยีสะอาดที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นการประเมินศักยภาพของภาคธุรกิจในการเปลี่ยนผ่านสู่การดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก บทความพบว่าธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยมีโอกาสขยายตัวอย่างมาก เนื่องจากความต้องการตลาดพลังงานทดแทน การสนับสนุนจากภาครัฐ และแรงกดดันจากนโยบายสากลในการลดคาร์บอน แต่ธุรกิจเหล่านี้ยังคงเผชิญกับความท้าทายอย่างรุนแรง เช่น ต้นทุนการลงทุนสูง ความไม่แน่นอนของนโยบาย ขาดความรู้และเทคโนโลยี รวมถึงวัฒนธรรมองค์กรที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง บทความเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทย โดยเน้นการปฏิรูปนโยบายและกฎหมายให้ชัดเจนและต่อเนื่อง การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีสะอาด รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจ รัฐ และประชาสังคม เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่ธุรกิจคาร์บอนต่ำอย่างยั่งยืน จะเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้และความร่วมมือที่จริงจังจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ:โอกาส, ความท้าทาย, ธุรกิจคาร์บอนต่ำ,ประเทศไทย

[1] นักวิชาการอิสระ ; Independent Scholar,Thailand
Corresponding author, e-mail: konchanokyingsuk@gmail.com,Tel. 084-5824381

Abstract

This article aims to analyze the opportunities and challenges faced by low-carbon businesses in Thailand through the assessment of economic environments, government policies, and relevant clean technologies. It focuses on evaluating the potential of the business sector to transition towards environmentally friendly operations that reduce greenhouse gas emissions.
The study finds that low-carbon businesses in Thailand have significant growth opportunities due to rising demand for renewable energy, government support, and international pressure to reduce carbon footprints. However, these businesses face severe challenges such as high initial investment costs, policy uncertainty, lack of knowledge and technology, and organizational resistance to change.The article proposes policy reforms to establish clear and consistent regulations, promote research and development of clean technologies, enhance human resource capabilities, and foster collaboration among businesses, government, and civil society to support sustainable low-carbon business transition.This article hopes to contribute to raising awareness and fostering serious cooperation across sectors, enabling Thailand to effectively address environmental challenges and develop businesses sustainably in the future.

Keywords: Opportunities, Challenges, Low-carbon businesses, Thailand

1.บทนำ

ในยุคที่โลกเผชิญกับวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างรุนแรง การดำเนินธุรกิจคาร์บอนต่ำจึงกลายเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ไม่อาจมองข้ามได้อีกต่อไป (IPCC, 2021) ประเทศไทยในฐานะประเทศกำลังพัฒนายังคงต้องเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างและภาคธุรกิจที่ยังไม่พร้อมปรับตัวเข้าสู่โมเดลธุรกิจที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง (OECD, 2020) แม้ว่าภาครัฐจะประกาศนโยบายสนับสนุนธุรกิจคาร์บอนต่ำอย่างชัดเจน แต่ความล่าช้าและความไม่ชัดเจนในแนวทางปฏิบัติยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ภาคธุรกิจหลายแห่งลังเลและชะลอการลงทุนในเทคโนโลยีสะอาด (World Bank, 2021) บทความนี้มุ่งวิเคราะห์โอกาสที่ธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยจะได้รับ พร้อมกับความท้าทายที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ผ่านการประเมินภาพรวมสถานการณ์ นโยบายที่เกี่ยวข้อง และกรณีศึกษาที่สะท้อนถึง

ประสบการณ์จริงในตลาด เพื่อเสนอมุมมองและแนวทางที่สามารถนำไปสู่การปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพและการส่งเสริมธุรกิจอย่างยั่งยืนในอนาคต

แม้ว่าธุรกิจคาร์บอนต่ำจะเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ในประเทศไทยยังคงประสบกับความท้าทายอย่างมากมายที่ไม่อาจละเลยได้ (UNDP, 2020) ปัญหาด้านการลงทุนที่สูง ความไม่แน่นอนของนโยบาย รวมถึงขาดแคลนความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เป็นอุปสรรคใหญ่ที่ทำให้ภาคธุรกิจไม่สามารถเดินหน้าได้อย่างเต็มที่ (ADB, 2021) นอกจากนี้ วัฒนธรรมองค์กรและความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงยังเป็นปัจจัยที่ขัดขวางการนำแนวคิดคาร์บอนต่ำไปปฏิบัติจริงในวงกว้าง (OECD, 2020)

บทความนี้จึงเป็นการเรียกร้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการเร่งสร้างโอกาสและจัดการกับความท้าทายเหล่านี้อย่างจริงจัง ผ่านการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก เพื่อวางแนวทางที่มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมในการส่งเสริมธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยอย่างยั่งยืน

2.แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1ความหมายของธุรกิจคาร์บอนต่ำ (Low-carbon business)

แนวคิดธุรกิจคาร์บอนต่ำได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อรองรับความจำเป็นในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Elkington, 1997) ธุรกิจที่มีคาร์บอนต่ำมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดของเสียและมลพิษ และส่งเสริมการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีสะอาดมาใช้ในการผลิตและบริหารจัดการ (Porter & van der Linde, 1995)

ธุรกิจคาร์บอนต่ำ (Low-carbon business) หมายถึง รูปแบบการดำเนินธุรกิจที่มุ่งลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gas Emissions) ในทุกขั้นตอนของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่กระบวนการผลิต การใช้พลังงาน การขนส่ง ไปจนถึงการบริหารจัดการของเสีย โดยใช้เทคโนโลยีสะอาดและการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การเติบโตทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นควบคู่กับการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (OECD, 2020; World Bank, 2021)

แนวคิดธุรกิจคาร์บอนต่ำเกิดขึ้นจากความพยายามของประชาคมโลก ในการรับมือกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะหลังจากการยอมรับว่าภาคเศรษฐกิจและภาคอุตสาหกรรมเป็นแหล่งปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญ ธุรกิจจึงถูกคาดหวังให้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจแบบคาร์บอนต่ำ (Low-carbon economy) ซึ่งเน้นการใช้พลังงานหมุนเวียน การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร และการลดของเสียในกระบวนการผลิต (IPCC, 2021)

ในเชิงลักษณะสำคัญ ธุรกิจคาร์บอนต่ำมักประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่

(1) การใช้พลังงานสะอาดหรือพลังงานหมุนเวียน

(2) การเพิ่มประสิทธิภาพพลังงานและทรัพยากร

(3) การลดของเสียและการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่

และ (4) การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสีเขียวมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ ทั้งหมดนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนในระยะยาว (Porter & van der Linde, 1995)

จากมุมมองทางทฤษฎี แนวคิดธุรกิจคาร์บอนต่ำมีความเชื่อมโยงกับทฤษฎีธุรกิจยั่งยืน (Sustainable Business Theory) ซึ่งเสนอว่าองค์กรไม่ควรให้ความสำคัญเฉพาะผลกำไรทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมควบคู่กันไป (Hart, 1995; Elkington, 1997) ดังนั้น การดำเนินธุรกิจคาร์บอนต่ำจึงมิได้เป็นเพียงมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม หากแต่เป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจที่ช่วยสร้างความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวภายใต้บริบทเศรษฐกิจโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ทฤษฎีธุรกิจยั่งยืน (Sustainable Business Theory) เน้นว่าการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบันต้องพิจารณาความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมควบคู่ไปกับผลประกอบการทางเศรษฐกิจ (Hart, 1995) อย่างไรก็ตาม ในบริบทของประเทศไทย ธุรกิจส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักและความพร้อมในการนำแนวคิดนี้ไปใช้ในเชิงปฏิบัติ ส่งผลให้ความพยายามในการลดคาร์บอนยังคงอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล (OECD, 2020) การเข้าใจแนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์โอกาสและความท้าทายของธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทย รวมถึงการวางแผนนโยบายและกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

2.2 ทฤษฎีและรูปแบบธุรกิจคาร์บอนต่ำ

ทฤษฎีการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Management Theory) ชี้ให้เห็นว่าองค์กรต้องปรับตัวและนำแนวปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในระยะยาว (Shrivastava, 1995) อย่างไรก็ตาม ธุรกิจในประเทศไทยยังประสบปัญหาในการนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติอย่างเต็มที่ เนื่องจากขาดทรัพยากร ความรู้ และการสนับสนุนจากภาครัฐที่เพียงพอ (ADB, 2021)

นอกจากนี้ แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในระดับโลกและมีบทบาทสำคัญในการลดปริมาณของเสียและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร (Ellen MacArthur Foundation, 2019) แต่ในประเทศไทย การนำแนวคิดนี้ไปใช้ยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นและมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดโครงสร้างพื้นฐานและแรงจูงใจทางนโยบายที่ชัดเจน (OECD, 2020) ดังนั้น การบูรณาการทฤษฎีและแนวคิดเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างกรอบวิเคราะห์ที่ครอบคลุมและลึกซึ้งสำหรับธุรกิจคาร์บอนต่ำในบริบทของประเทศไทย

ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว ธุรกิจคาร์บอนต่ำสามารถปรากฏในรูปแบบที่หลากหลาย โดยทั่วไปสามารถจำแนกรูปแบบสำคัญได้หลายประเภท ได้แก่

(1) ธุรกิจพลังงานสะอาด (Renewable Energy Business)

เป็นธุรกิจที่ผลิตหรือให้บริการด้านพลังงานจากแหล่งพลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม หรือพลังงานชีวมวล ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการลดการพึ่งพาพลังงานฟอสซิลและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงาน

(2) ธุรกิจการผลิตสีเขียว (Green Manufacturing)

เป็นรูปแบบธุรกิจที่ปรับกระบวนการผลิตให้ใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดของเสีย และใช้เทคโนโลยีสะอาดในการผลิต เพื่อให้กระบวนการอุตสาหกรรมมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

(3) ธุรกิจเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy Business)

เป็นธุรกิจที่ออกแบบกระบวนการผลิตและการบริโภคให้สามารถนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ เช่น การรีไซเคิล การใช้วัสดุหมุนเวียน และการลดของเสียในห่วงโซ่อุปทาน

(4) ธุรกิจบริการคาร์บอนต่ำ (Low-carbon Services)

ได้แก่ ธุรกิจบริการที่ช่วยลดการปล่อยคาร์บอน เช่น โลจิสติกส์สีเขียว ระบบขนส่งพลังงานสะอาด การจัดการพลังงานในอาคาร และการให้คำปรึกษาด้านการจัดการคาร์บอน

ในบริบทของประเทศไทย รูปแบบธุรกิจคาร์บอนต่ำเหล่านี้เริ่มปรากฏมากขึ้นในหลายภาคส่วน เช่น ภาคพลังงานทดแทน อุตสาหกรรมสีเขียว และธุรกิจยานยนต์ไฟฟ้า อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของธุรกิจเหล่านี้ยังเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในด้านเงินทุน เทคโนโลยี และโครงสร้างนโยบายภาครัฐที่ยังอยู่ในช่วงพัฒนา (ADB, 2021; OECD, 2020) ดังนั้น การทำความเข้าใจรูปแบบธุรกิจคาร์บอนต่ำจึงมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของการพัฒนาเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทย

3. ภาพรวมของธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทย

ธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น และเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ (World Bank, 2021) แม้จะมีนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐและความตื่นตัวจากภาคเอกชน แต่การดำเนินงานยังไม่ทั่วถึงและไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ส่งผลให้ธุรกิจส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมทั้งในด้านเทคโนโลยีและการบริหารจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (OECD, 2020) ภาคธุรกิจหลักที่เกี่ยวข้องกับการลดคาร์บอนในไทย ได้แก่ พลังงานทดแทน การขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรมสีเขียว และเกษตรกรรมยั่งยืน (Chandran, 2021) อย่างไรก็ตาม ธุรกิจเหล่านี้ยังต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลน

เงินทุนและเทคโนโลยีสะอาด รวมถึงข้อจำกัดในเรื่องของนโยบายภาครัฐที่ไม่ต่อเนื่องและไม่ชัดเจน (World Bank, 2021)

ถึงแม้ธุรกิจคาร์บอนต่ำจะได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางสำคัญในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ในประเทศไทย ความไม่สอดคล้องระหว่างนโยบายภาครัฐและความต้องการของตลาดยังคงเป็นอุปสรรคใหญ่ (ADB, 2021) ภาคธุรกิจมักได้รับผลกระทบจากความไม่แน่นอนของนโยบายและขาดแรงจูงใจที่ชัดเจนในการลงทุนในเทคโนโลยีสะอาด (OECD, 2020)

นอกจากนี้การขาดความรู้และความเข้าใจในแนวคิดธุรกิจคาร์บอนต่ำในระดับผู้ประกอบการขนาดกลางและเล็ก ทำให้การขยายตัวของธุรกิจคาร์บอนต่ำยังไม่เป็นไปอย่างรวดเร็วและทั่วถึง (World Bank, 2021) ความท้าทายเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขผ่านมาตรการที่เข้มแข็งและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนเพื่อให้ธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

4.โอกาสในการดำเนินธุรกิจคาร์บอนต่ำ

โอกาสในการดำเนินธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยมีอยู่มากมาย ท่ามกลางความตื่นตัวของตลาดโลกและแรงกดดันทางนโยบายเพื่อการลดก๊าซเรือนกระจก (UNFCCC, 2021) ตลาดพลังงานทดแทน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลม ได้รับการสนับสนุนอย่างชัดเจนจากรัฐบาลและมีแนวโน้มเติบโตอย่างรวดเร็ว (IEA, 2020) นอกจากนี้ ความต้องการของผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมก็เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ธุรกิจที่ลดการปล่อยคาร์บอนได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น (Nielsen, 2018)

เทคโนโลยีสะอาดและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการของเสีย การใช้วัสดุหมุนเวียน และระบบโลจิสติกส์สีเขียว ก็เปิดโอกาสให้ธุรกิจไทยสามารถพัฒนาความสามารถในการแข่งขันในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ (OECD, 2020) การเข้าร่วมในมาตรฐานสากล เช่น การรับรองคาร์บอนเครดิต ยังช่วยเพิ่มโอกาสทางการตลาดและการลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติ (World Bank, 2021)

โอกาสในการดำเนินธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภายใต้กระแสการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีเขียวของโลกและแรงกดดันจากนโยบายด้านสภาพภูมิอากาศระหว่างประเทศ (UNFCCC, 2021) ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาภาคธุรกิจหลายสาขาในประเทศไทยได้เริ่มปรับตัวเข้าสู่รูปแบบธุรกิจคาร์บอนต่ำมากขึ้น โดยเฉพาะในภาคพลังงานทดแทน เช่น ธุรกิจพลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลม ซึ่งมีการลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ ปัจจุบันประเทศไทยมีโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนจำนวนมาก ทั้งในรูปแบบโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่และโครงการโซลาร์รูฟท็อปในภาคครัวเรือนและภาคอุตสาหกรรม ส่งผลให้สัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนในระบบพลังงานของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (IEA, 2020)

นอกจากภาคพลังงานแล้ว ภาคอุตสาหกรรมการผลิตยังเริ่มปรับตัวสู่แนวทางการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมอาหารและเกษตรกรรมที่นำเทคโนโลยีการจัดการของเสียและการใช้

พลังงานชีวมวลมาใช้เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ขณะที่อุตสาหกรรมยานยนต์กำลังปรับตัวเข้าสู่การผลิตยานยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicles: EV) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนโยบายรัฐและความต้องการของตลาดที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ภาคธุรกิจบริการ เช่น ธุรกิจโลจิสติกส์และการขนส่ง ยังเริ่มนำระบบขนส่งที่ใช้พลังงานสะอาดและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อลดการใช้พลังงานและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

การขยายตัวของธุรกิจเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าธุรกิจคาร์บอนต่ำไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงนโยบายเท่านั้น แต่กำลังกลายเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ทั้งในด้านการดึงดูดการลงทุน การสร้างตลาดใหม่ และการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจไทยในตลาดโลกที่ให้ความสำคัญกับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (OECD, 2020; World Bank, 2021)

นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเร่งการพัฒนาธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทย (Jenkins et al., 2016) การสนับสนุนด้านเงินทุน เทคโนโลยี และความรู้จากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น กองทุนสีเขียว (Green Climate Fund) ช่วยให้ธุรกิจสามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นและลดความเสี่ยงในการลงทุน (UNDP, 2020)

การตระหนักรู้ของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับผลกระทบของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและความต้องการสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการสร้างตลาดสำหรับธุรกิจคาร์บอนต่ำ (Nielsen, 2018) การสร้างแบรนด์ที่ยั่งยืนและมีความรับผิดชอบต่อสังคมยังช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความภักดีของลูกค้าในระยะยาว ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน (Porter & Kramer, 2011)

5.ความท้าทายและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจคาร์บอนต่ำ

แม้จะมีโอกาสมากมาย แต่ธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยยังต้องเผชิญกับความท้าทายที่รุนแรงและซับซ้อน (ADB, 2021) การลงทุนเริ่มต้นในเทคโนโลยีสะอาดและระบบการจัดการคาร์บอนมีต้นทุนสูงมาก ซึ่งเป็นอุปสรรคใหญ่สำหรับผู้ประกอบการโดยเฉพาะรายย่อยและธุรกิจขนาดกลางและเล็ก (SMEs) ที่ขาดแคลนเงินทุนและทรัพยากร (OECD, 2020) นอกจากนี้ ความไม่แน่นอนของนโยบายภาครัฐและความล่าช้าในการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ประกอบการไม่มั่นใจในการวางแผนระยะยาว (World Bank, 2021) ขาดแรงจูงใจที่ชัดเจนและมาตรการสนับสนุนที่ต่อเนื่องยังเป็นปัจจัยที่ทำให้การขยายธุรกิจคาร์บอนต่ำชะลอตัวลงอย่างมาก (OECD, 2020)

อีกหนึ่งอุปสรรคที่ไม่อาจมองข้ามได้คือ การขาดความรู้และความเข้าใจที่เพียงพอในเรื่องธุรกิจคาร์บอนต่ำของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะในกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและเล็ก ซึ่งยังมีความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงและขาดทักษะที่จำเป็นในการนำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้จริง (ADB, 2021) วัฒนธรรมองค์กรที่ยังยึดติดกับแนวทางเดิม ๆ และความไม่พร้อมในการปรับตัวเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ความพยายามในการลดคาร์บอนยังไม่ประสบความสำเร็จอย่างเต็มที่ (OECD, 2020)

นอกจากนี้การขาดความชัดเจนและความต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐในเรื่องสิ่งแวดล้อม ทำให้ธุรกิจหลายแห่งขาดความมั่นใจในการลงทุนระยะยาว และส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการเปลี่ยนผ่านสู่ธุรกิจคาร์บอนต่ำอย่างยั่งยืน (World Bank, 2021) ท้ายที่สุด ความล่าช้าและความไม่ชัดเจนในนโยบายรัฐ พร้อมกับอุปสรรคทางการเงินและความรู้ที่จำกัด ทำให้ธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยยังไม่สามารถขยายตัวได้อย่างเต็มศักยภาพ (ADB, 2021; OECD, 2020) หากไม่มีการปรับเปลี่ยนเชิงนโยบายที่เข้มแข็งและการสนับสนุนอย่างจริงจัง ธุรกิจเหล่านี้จะยังคงเป็นเพียงแค่ “ความหวัง” ที่ไม่ได้ถูกเติมเต็ม และประเทศไทยจะพลาดโอกาสในการเป็นผู้นำด้านธุรกิจคาร์บอนต่ำในภูมิภาคนี้ (World Bank, 2021)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลไทยได้ประกาศนโยบายหลายประการที่มีเป้าหมายสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ตัวอย่างสำคัญ ได้แก่ แผนพลังงานแห่งชาติ (National Energy Plan) ที่ส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้ประกาศเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) ภายในปี ค.ศ. 2050 และเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Emissions) ภายในปี ค.ศ. 2065 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพันธกรณีภายใต้ความตกลงปารีส (Paris Agreement) อีกทั้งยังมีมาตรการเชิงนโยบาย เช่น การส่งเสริมพลังงานทดแทนผ่านโครงการรับซื้อไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน (Feed-in Tariff) การพัฒนาตลาดคาร์บอนภายในประเทศผ่านโครงการ Thailand Voluntary Emission Reduction Program (T-VER) และการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry) ของกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งมีเป้าหมายในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรในภาคธุรกิจ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่านโยบายเหล่านี้จะสะท้อนถึงความพยายามของรัฐในการสนับสนุนธุรกิจคาร์บอนต่ำ แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในด้านความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย การประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐที่ยังไม่เป็นระบบ และการขาดมาตรการจูงใจทางเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพเพียงพอสำหรับภาคธุรกิจ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก ความไม่ชัดเจนของทิศทางนโยบายในระยะยาวและความล่าช้าในการพัฒนากฎหมายหรือกลไกตลาดคาร์บอนที่สมบูรณ์ ส่งผลให้ผู้ประกอบการจำนวนมากยังคงลังเลต่อการลงทุนในเทคโนโลยีสะอาดและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น แม้ว่าประเทศไทยจะมีกรอบนโยบายและเป้าหมายด้านเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำในระดับหนึ่ง แต่การดำเนินนโยบายในทางปฏิบัติยังขาดความชัดเจนและความต่อเนื่องอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การขยายตัวของธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศยังไม่สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

6. แนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทย

เพื่อส่งเสริมธุรกิจคาร์บอนต่ำให้เติบโตและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในประเทศไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐต้องมีบทบาทเชิงรุกในการปฏิรูปนโยบายและกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (World Bank, 2021) การสร้างความชัดเจนในนโยบายและการออกมาตรการสนับสนุนที่ต่อเนื่องจะช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้ประกอบการในการลงทุนในเทคโนโลยีสะอาดและกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (OECD, 2020)

นอกจากนี้การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีสะอาด รวมถึงการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรในภาคธุรกิจ ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านสู่ธุรกิจคาร์บอนต่ำ (ADB, 2021) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จะช่วยเสริมสร้างแรงสนับสนุนและทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการปฏิรูปอย่างมีประสิทธิภาพ (Jenkins et al., 2016)

การสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับธุรกิจคาร์บอนต่ำในหมู่ผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไปเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง (OECD, 2020) รัฐควรดำเนินการรณรงค์และจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและเล็กที่ยังขาดความรู้และทรัพยากร (ADB, 2021) นอกจากนี้ การพัฒนาระบบสนับสนุนทางการเงิน เช่น กองทุนเพื่อส่งเสริมเทคโนโลยีสะอาดและมาตรการจูงใจทางภาษี จะช่วยลดภาระต้นทุนและความเสี่ยงในการลงทุนของธุรกิจคาร์บอนต่ำ (World Bank, 2021) การประสานงานระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเร่งการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยอย่างยั่งยืน

สรุป

บทความนี้ได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ธุรกิจคาร์บอนต่ำมิใช่เพียงทางเลือกเชิงจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อม หากแต่เป็นกลไกสำคัญของการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทยในระยะยาว ภายใต้บริบทของวิกฤตการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและแรงกดดันจากกติกาเศรษฐกิจโลก การวิเคราะห์พบว่า ประเทศไทยมีศักยภาพในการพัฒนาธุรกิจคาร์บอนต่ำจากทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ความต้องการของตลาด และแนวโน้มนโยบายระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ศักยภาพดังกล่าวยังไม่ถูกแปรเปลี่ยนเป็นความสามารถในการแข่งขันอย่างแท้จริง เนื่องจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างด้านนโยบาย เทคโนโลยี เงินทุน และทุนมนุษย์

ในขณะเดียวกัน บทความชี้ให้เห็นว่าความท้าทายของธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยมิได้เป็นเพียงปัญหาเฉพาะของภาคธุรกิจ แต่สะท้อนถึงปัญหาเชิงระบบของการกำหนดนโยบายสาธารณะและการบริหารการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างของรัฐ ความไม่ต่อเนื่องและความไม่ชัดเจนของนโยบาย การขาดแรงจูงใจที่มีประสิทธิภาพ และวัฒนธรรมองค์กรที่ยังต้านทานการเปลี่ยนแปลง ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ

ดำเนินไปอย่างล่าช้า หากไม่เร่งแก้ไข อาจส่งผลให้ประเทศไทยสูญเสียโอกาสในการปรับตัวต่อระเบียบเศรษฐกิจโลกยุคใหม่ และตกอยู่ในสถานะผู้ตามมากกว่าผู้นำในภูมิภาค

ดังนั้นการส่งเสริมธุรกิจคาร์บอนต่ำในประเทศไทยจำเป็นต้องอาศัยแนวทางเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงนโยบาย กฎหมาย เศรษฐกิจ และสังคมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ รัฐควรมีบทบาทเชิงรุกในการสร้างความแน่นอนเชิงนโยบาย พัฒนาโครงสร้างสนับสนุนทางการเงินและเทคโนโลยี ควบคู่กับการลงทุนในทุนมนุษย์และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง หากสามารถขับเคลื่อนแนวทางดังกล่าวได้อย่างจริงจัง ธุรกิจคาร์บอนต่ำจะไม่เพียงช่วยลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังจะกลายเป็นฐานรากสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจไทยที่ยั่งยืน มั่นคง และสอดคล้องกับทิศทางโลกในอนาคต.

เอกสารอ้างอิง

ADB. (2021). *Asia clean energy status report 2021*. Asian Development Bank. https://www.adb.org/documents/asia-clean-energy-status-report-2021

Chandran, R. (2021). Green industry in Thailand: Growth and challenges. *Journal of Sustainable Development*, 14(3), 45-58.

Ellen MacArthur Foundation. (2019). *Completing the picture: How the circular economy tackles climate change*. https://ellenmacarthurfoundation.org/completing-the-picture

IEA. (2020). *Renewables 2020*. International Energy Agency. https://www.iea.org/reports/renewables-2020

IPCC. (2021). *Climate change 2021: The physical science basis*. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the IPCC. Cambridge University Press.

Jenkins, H., Ito, M., & boyd, d. (2016). *Participatory culture in a networked era: A conversation on youth, learning, commerce, and politics*. Polity Press.

Nielsen. (2018). *The sustainability imperative: New insights on consumer expectations*. https://www.nielsen.com/wp-content/uploads/sites/3/2019/04/global-sustainability-report.pdf

OECD. (2020). *Environmental performance reviews: Thailand 2020*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/9789264389861-en

Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). Creating shared value. *Harvard Business Review*, 89(1/2), 62-77.

Shrivastava, P. (1995). The role of corporations in achieving ecological sustainability. *Academy of Management Review*, 20(4), 936-960.

UNDP. (2020). *Human development report 2020*. United Nations Development Programme. http://hdr.undp.org/en/2020-report

UNFCCC. (2021). *Nationally determined contributions under the Paris Agreement*. United Nations Framework Convention on Climate Change. https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/nationally-determined-contributions-ndcs

World Bank. (2021). *Thailand energy policy review*. The World Bank Group. https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/1234567890

Interdisciplinary Journal of administrative and business **Original Article**
Received:9 March 2026 **Revised: 27 March 2026** **Accepted:28 April 2026**

การนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน มาใช้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของภาคอุตสาหกรรมไทย

Applying the circular economy principles for the sustainable development of Thailand's industrial sector.

น.ส.ลัดดา คงอยู่[1]
Miss.Ladda Khongyoo

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งวิเคราะห์ภาพรวมของภาคอุตสาหกรรมไทยในปัจจุบัน ความท้าทายด้านความยั่งยืน รวมถึงการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้จริง ผลการศึกษาพบว่าภาคอุตสาหกรรมไทยยังคงเผชิญกับปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ประหยัด การปล่อยของเสียและก๊าซเรือนกระจกในปริมาณสูง และการขาดนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจหมุนเวียน การนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ลดต้นทุนการผลิต และส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามยังมีอุปสรรคที่สำคัญ เช่น ความไม่แน่นอนของนโยบายภาครัฐ การขาดโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมถึงความต้านทานทางวัฒนธรรมองค์กรที่ชะลอการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรมไทย บทความนี้เสนอแนะแนวทางการปฏิรูปนโยบายภาครัฐ การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีสะอาด รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และประชาสังคม เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในประเทศไทย

คำสำคัญ: หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, ภาคอุตสาหกรรม, ไทย

[1] นักวิชาการอิสระ ; Independent Scholar,Thailand
Corresponding author, e-mail: laddakhongyoo@gmail.com

Abstract

This article aims to analyze the implementation of circular economy principles in Thailand's industrial sector to promote sustainable development. It focuses on studying relevant concepts, theories, and the current status of the industry's sustainability challenges and circular economy practices. The study finds that the Thai industrial sector faces challenges such as inefficient resource use, high emissions, and a lack of suitable technology and innovation for transitioning to a circular economy. Applying circular economy principles can improve resource efficiency, reduce production costs, and foster environmentally friendly product innovation, benefiting both the economy and the environment. However, significant obstacles remain, including policy uncertainty, inadequate infrastructure and technology, and organizational cultural resistance, which delay the transition to a circular economy in the industrial sector .The article proposes policy reforms, promotion of clean technology research and development, capacity building, and enhanced collaboration between government, industry, and civil society to effectively and sustainably drive the transition to a circular economy in Thailand.

Keywords: Circular economy principles, Sustainable development, Industrial sector, Thailand

1.บทนำ

ภาคอุตสาหกรรมไทยยังคงเดินหน้าภายใต้รูปแบบการผลิต และการใช้ทรัพยากรที่ล้าหลังและไม่ยั่งยืน ส่งผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง เช่น การปล่อยก๊าซเรือนกระจก ปัญหาของเสีย และการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งไม่เพียงแต่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ยังสะท้อนถึงความล้มเหลวของนโยบายและการบริหารจัดการของภาครัฐที่ไร้ประสิทธิภาพและขาดความจริงจังในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น (World Bank, 2020) ความไม่พร้อมของภาคอุตสาหกรรมในการปรับตัวสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นอุปสรรคใหญ่ที่ทำให้ไทยเสี่ยงถูกทิ้งไว้ข้างหลังในเวทีโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง (OECD, 2019)

แม้ว่าหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนจะถูกกล่าวอ้างว่าเป็นทางออกที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภาคอุตสาหกรรม แต่ในความเป็นจริงแล้วการนำไปใช้ในประเทศไทยยังคงติดอยู่ในกับดักของความไม่ชัดเจนทางนโยบายและความขาดแคลนการสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐ (UNEP, 2020) ความล้มเหลวในการสร้าง

แรงจูงใจที่เหมาะสมและระบบการกำกับดูแลที่เข้มแข็ง ทำให้ภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมหรือความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตไปสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างแท้จริง (ADB, 2021)

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และวิพากษ์โอกาส และความท้าทายในการนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมไทย เพื่อสร้างฐานความรู้ที่แข็งแกร่งสำหรับการปฏิรูปอย่างจริงจังและยั่งยืนในอนาคตอันใกล้ บทความนี้จะพยายามเจาะลึกถึงปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่สามารถผลักดันการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2.แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เป็นแนวคิดที่เน้นการออกแบบและจัดการทรัพยากรในลักษณะที่ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติใหม่และลดปริมาณของเสียให้เหลือน้อยที่สุด โดยยึดหลักการ “ลด ใช้ซ้ำ และรีไซเคิล” อย่างมีประสิทธิภาพ (Geissdoerfer et al., 2017) แนวคิดนี้ต่างจากระบบเศรษฐกิจแบบเส้นตรง (Linear Economy) ที่เน้นการผลิต การบริโภค และทิ้ง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมและความไม่ยั่งยืนในปัจจุบัน (Ellen MacArthur Foundation, 2019)

ทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Theory) เน้นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และต้องรักษาความสามารถของโลกในการรองรับทรัพยากรสำหรับคนรุ่นอนาคต (Brundtland Commission, 1987) การนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมจึงเป็นกลไกสำคัญในการบรรลุเป้าหมายนี้ โดยช่วยลดการใช้ทรัพยากรและลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมการผลิต (Kirchherr et al., 2017)การทำความเข้าใจและประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อวางกรอบการวิเคราะห์และเสนอแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมไทยอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

นอกจากแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนแล้ว ทฤษฎีการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Management Theory) ยังเน้นย้ำความสำคัญของการปรับตัวขององค์กรในภาคอุตสาหกรรมเพื่อบรรลุความยั่งยืน (Shrivastava, 1995) อย่างไรก็ตาม ภาคอุตสาหกรรมไทยยังขาดความพร้อมในการนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง เนื่องจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความรู้ รวมถึงการขาดแรงจูงใจที่เพียงพอจากนโยบายรัฐ (OECD, 2019)นอกจากนี้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนยังต้องประสานกับการพัฒนาเทคโนโลยีสะอาดและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและลดของเสียอย่างมีประสิทธิผล (Geissdoerfer et al., 2017) ในบริบทของประเทศไทย การบูรณาการแนวคิดเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างระบบอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนและแข่งขันได้ในตลาดโลก

การเข้าใจและประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดเหล่านี้อย่างครบถ้วนนั้น จะเป็นรากฐานสำคัญในการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคของการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ภาพรวมภาคอุตสาหกรรมไทยและความท้าทายด้านความยั่งยืน

ภาคอุตสาหกรรมไทยเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งใช้ทรัพยากรและปล่อยมลพิษในระดับสูง โดยโครงสร้างการผลิตส่วนใหญ่ยังคงอยู่ภายใต้รูปแบบเศรษฐกิจแบบเส้นตรง (linear economy) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การผลิต และการทิ้งของเสีย ส่งผลให้เกิดปัญหาการใช้พลังงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ การใช้วัตถุดิบอย่างสิ้นเปลือง และการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปริมาณมาก โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมพลังงาน อุตสาหกรรมเคมี และอุตสาหกรรมการผลิตขนาดใหญ่ (OECD, 2019; World Bank, 2020)

ในช่วงที่ผ่านมา ภาครัฐไทยได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวผ่านนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมสีเขียว(Green Industry) การผลักดันรูปแบบเศรษฐกิจชีวภาพหมุนเวียนสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy- BCG) และการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสะอาดในภาคการผลิต รวมถึงการรณรงค์ให้ภาคอุตสาหกรรมเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและลดของเสียในกระบวนการผลิต อย่างไรก็ตามมาตรการเหล่านี้ยังคงมีลักษณะกระจัดกระจายและยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตของภาคอุตสาหกรรมได้อย่างเป็นระบบ (UNEP, 2020)

แม้ว่าจะมีความพยายามดังกล่าว แต่ภาคอุตสาหกรรมไทยยังคงเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างหลายประการ ได้แก่ การขาดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม การลงทุนที่มีต้นทุนสูง การขาดแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่ชัดเจน และความไม่ต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐ ซึ่งทำให้การเปลี่ยนผ่านสู่รูปแบบการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนยังเกิดขึ้นอย่างจำกัด ปัญหาเหล่านี้จึงสะท้อนถึงช่องว่างสำคัญระหว่าง “นโยบาย” กับ “การปฏิบัติจริง” และเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์โอกาสและแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำในหัวข้อถัดไป

นอกจากนี้การขาดมาตรฐานและกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนยังทำให้ภาคอุตสาหกรรมไทยไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลกที่เน้นความยั่งยืน (UNEP, 2020) ความท้าทายเหล่านี้สะท้อนถึงช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริงในภาคอุตสาหกรรมที่ยังต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ความท้าทายอีกประการหนึ่งคือการบริหารจัดการของเสียที่ยังไม่เป็นระบบและขาดประสิทธิภาพอย่างร้ายแรงในภาคอุตสาหกรรมไทย (World Bank, 2020) การขาดนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมส่งผลให้ของเสียและมลพิษยังคงเป็นปัญหาหลักที่ทำลายทั้งสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน (OECD, 2019) ปัญหานี้สะท้อนถึงความล้มเหลวของการวางแผนและนโยบายที่ไม่เอื้ออำนวยให้ภาคอุตสาหกรรมปรับตัวสู่การใช้ทรัพยากร

อย่างยั่งยืน รวมถึงความไม่ร่วมมือและขาดแรงจูงใจจากผู้ประกอบการในการนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนไปใช้จริง (UNEP, 2020)

4.การนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมไทย

แม้ว่าการนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมไทยยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น แต่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้เริ่มดำเนินมาตรการและแนวปฏิบัติที่สะท้อนถึงความพยายามในการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นรูปธรรม ในส่วนของภาครัฐ มีการผลักดันนโยบายสำคัญ เช่น รูปแบบเศรษฐกิจชีวภาพหมุนเวียนสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy- BCG) การส่งเสริมอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry) และมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคอุตสาหกรรม รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีสะอาดและการจัดการของเสียอย่างเป็นระบบ เพื่อผลักดันให้ภาคการผลิตลดการใช้ทรัพยากรและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ในขณะเดียวกัน ภาคเอกชนไทยหลายแห่งได้เริ่มนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนไปปรับใช้ในกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการ ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ที่นำของเสียและเชื้อเพลิงทางเลือกมาใช้แทนวัตถุดิบดั้งเดิม อุตสาหกรรมอาหารที่นำของเสียจากการผลิตไปสร้างพลังงานชีวภาพ หรืออุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ที่พัฒนาเทคโนโลยีรีไซเคิลและออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ แนวปฏิบัติเหล่านี้ช่วยลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร และลดปริมาณของเสียที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตามผลลัพธ์ของการดำเนินการดังกล่าวยังคงจำกัดอยู่ในบางอุตสาหกรรมและบางกลุ่มธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่ยังขาดทรัพยากรและความพร้อมในการปรับตัว สะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรมไทยยังอยู่ในลักษณะ “การนำร่อง” มากกว่าการขยายตัวในระดับโครงสร้าง ซึ่งนำไปสู่คำถามสำคัญเกี่ยวกับศักยภาพ โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนในประเทศไทย อันจะถูกวิเคราะห์ในหัวข้อถัดไป

การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรมไทยมีตั้งแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ลดของเสีย การใช้วัตถุดิบหมุนเวียน การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและทรัพยากร ตลอดจนการจัดการของเสียและการรีไซเคิลอย่างมีระบบ (Ellen MacArthur Foundation, 2019) อย่างไรก็ตาม ภาคอุตสาหกรรมยังต้องเผชิญกับข้อจำกัดทั้งทางเทคนิคและการลงทุนที่สูง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการขยายผลการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในวงกว้าง (ADB, 2021)

นอกจากนี้การสนับสนุนจากภาครัฐและการสร้างแรงจูงใจทางนโยบายยังคงไม่เพียงพอ และขาดความต่อเนื่อง ทำให้ผู้ประกอบการจำนวนมากยังลังเลที่จะลงทุนในเทคโนโลยีสะอาดและแนวปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (OECD, 2020) ความไม่ชัดเจนในกรอบกฎหมายและการบริหารจัดการยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ยับยั้งการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนของภาคอุตสาหกรรม (World Bank, 2021)

อย่างไรก็ตามภาคธุรกิจที่มีวิสัยทัศน์และพร้อมจะปรับตัวได้เริ่มนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้ผ่านนวัตกรรมและการปรับปรุงกระบวนการผลิต ซึ่งเป็นสัญญาณบวกที่ชี้ว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของภาคอุตสาหกรรมไทยได้หากได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสมและจริงจัง (Ellen MacArthur Foundation, 2019)

5.โอกาสและผลประโยชน์จากเศรษฐกิจหมุนเวียนต่อภาคอุตสาหกรรมไทย

การนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมไทยมิได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงนโยบายเท่านั้น แต่ได้เริ่มปรากฏในรูปแบบการดำเนินธุรกิจจริงในหลายอุตสาหกรรม ตัวอย่างที่ชัดเจน ได้แก่ อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์และวัสดุก่อสร้าง ซึ่งมีการนำของเสียจากกระบวนการผลิตและวัสดุเหลือใช้ เช่น เถ้าลอย (Fly ash) และเชื้อเพลิงขยะ (Refuse-derived fuel: RDF) มาใช้ทดแทนวัตถุดิบและพลังงานในกระบวนการผลิต เพื่อลดต้นทุนและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก นอกจากนี้อุตสาหกรรมอาหารและเกษตรกรรมยังมีการนำของเสียจากกระบวนการผลิต เช่น เศษชีวมวล มาใช้ผลิตพลังงานชีวภาพหรือปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับของเสียและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ในขณะเดียวกัน อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์และพลาสติกในประเทศไทยได้เริ่มปรับตัวสู่การใช้วัสดุรีไซเคิลและการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Recyclable design) เพื่อตอบสนองต่อแรงกดดันจากผู้บริโภคและมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ขณะที่บางภาคธุรกิจ เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และยานยนต์ ได้เริ่มนำแนวคิดการจัดการวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Life-cycle management) มาใช้เพื่อลดของเสียและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรในห่วงโซ่อุปทาน

กรณีเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า เศรษฐกิจหมุนเวียนสามารถสร้างประโยชน์เชิงเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมได้จริง ทั้งในด้านการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากร และการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนมากขึ้น (Geissdoerfer et al., 2017; OECD, 2020) อย่างไรก็ตามการขยายผลของแนวปฏิบัติเหล่านี้ยังคงจำกัดอยู่ในบางอุตสาหกรรมและบางกลุ่มธุรกิจ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนากลไกสนับสนุนเพื่อให้เศรษฐกิจหมุนเวียนสามารถขยายตัวได้อย่างกว้างขวางในภาคอุตสาหกรรมไทย

นอกจากนี้การปรับเปลี่ยนสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนยังช่วยส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งสามารถเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรมไทยในเวทีโลก (OECD, 2020) ผลประโยชน์เหล่านี้ยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของภาคธุรกิจในการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากผู้บริโภคและนักลงทุนมากขึ้น (Porter & Kramer, 2011)

โอกาสในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยเศรษฐกิจหมุนเวียนยังขยายตัวในระดับภูมิภาคและตลาดโลกที่มีแนวโน้มเน้นความยั่งยืนมากขึ้น (World Economic Forum, 2020) ภาคอุตสาหกรรมไทยสามารถใช้ประโยชน์จากการเข้าถึงตลาดสีเขียวและมาตรฐานสากล เช่น การรับรองผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสในการส่งออกและดึงดูดนักลงทุน (OECD, 2020)

อย่างไรก็ตามเพื่อให้โอกาสเหล่านี้เป็นจริง ภาคอุตสาหกรรมไทยจำเป็นต้องเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่เหมาะสม พร้อมทั้งสร้างระบบสนับสนุนและแรงจูงใจที่ชัดเจนจากภาครัฐเพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุม (ADB, 2021)

6.อุปสรรคและความท้าทายในการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้

แม้ว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนจะมีศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของภาคอุตสาหกรรมไทย แต่ความท้าทายและอุปสรรคในการนำไปใช้ยังมีอยู่อย่างมากมายและซับซ้อน (OECD, 2020) หนึ่งในอุปสรรคหลัก คือ การขาดโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการจัดการทรัพยากรและของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นต้องมีการลงทุนอย่างมหาศาลและใช้เวลานานในการพัฒนา (ADB, 2021)นอกจากนี้ความขาดแคลนทักษะและความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรมไทย ส่งผลให้ผู้ประกอบการหลายรายยังขาดความเข้าใจและแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและการบริหารจัดการ (World Bank, 2020) ปัญหาความไม่แน่นอนของนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องก็เป็นอีกอุปสรรคที่ทำให้เกิดความล่าช้าและการดำเนินงานที่ไม่ต่อเนื่อง

อีกหนึ่งความท้าทายสำคัญคือความต้านทานทางวัฒนธรรมองค์กรและวิธีคิดแบบเดิม ๆ ที่ยังฝังรากลึกในภาคอุตสาหกรรมไทย (Phongpaichit & Baker, 2017) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนต้องการความกล้าหาญและความตั้งใจจริงจากผู้นำองค์กร ซึ่งยังขาดอยู่ในหลายกรณี (OECD, 2020)และยิ่งไปกว่านั้นการขาดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมทำให้การพัฒนากลไกสนับสนุนและการแลกเปลี่ยนความรู้เป็นไปได้อย่างจำกัด ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขเพื่อให้เศรษฐกิจหมุนเวียนกลายเป็นความจริงในภาคอุตสาหกรรมไทย (UNEP, 2020)

สรุป

บทความนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า การนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมไทยมิใช่เพียงแนวคิดเชิงสิ่งแวดล้อม หากแต่เป็นยุทธศาสตร์เชิงโครงสร้างที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนของเศรษฐกิจไทยในระยะยาว การวิเคราะห์พบว่าภาคอุตสาหกรรมไทยยังคงเผชิญกับปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ การปล่อยของเสียและก๊าซเรือนกระจกในระดับสูง และการพึ่งพารูปแบบการผลิตแบบเส้นตรง

ซึ่งไม่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจโลกที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกันบทความสะท้อนให้เห็นว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนเปิดโอกาสสำคัญให้ภาคอุตสาหกรรมไทยสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ลดต้นทุนการผลิต และสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านนวัตกรรมและการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม โอกาสดังกล่าวยังถูกจำกัดด้วยอุปสรรคเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ความไม่แน่นอนของนโยบายภาครัฐ การขาดโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ตลอดจนความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับองค์กร ซึ่งสะท้อนปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างนโยบายเชิงยุทธศาสตร์กับการปฏิบัติจริงในภาคอุตสาหกรรม

ดังนั้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรมไทยจำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูปเชิงระบบที่บูรณาการทั้งด้านนโยบาย กฎหมาย เทคโนโลยี และการพัฒนาทุนมนุษย์ ภาครัฐควรมีบทบาทเชิงรุกในการสร้างความชัดเจนและความต่อเนื่องของนโยบาย พร้อมทั้งจัดให้มีกลไกสนับสนุนและแรงจูงใจที่เอื้อต่อการลงทุนและนวัตกรรม ในขณะเดียวกัน ภาคอุตสาหกรรมต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวัฒนธรรมองค์กรเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านอย่างจริงจัง หากสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม เศรษฐกิจหมุนเวียนจะกลายเป็นฐานรากสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยที่ยั่งยืน แข่งขันได้ และสอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจโลกในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ADB. (2021). *Asia clean energy status report 2021*. Asian Development Bank. https://www.adb.org/documents/asia-clean-energy-status-report-2021

Ellen MacArthur Foundation. (2019). *Completing the picture: How the circular economy tackles climate change*. https://ellenmacarthurfoundation.org/completing-the-picture

Geissdoerfer, M., Savaget, P., Bocken, N. M. P., & Hultink, E. J. (2017). The Circular Economy – A new sustainability paradigm? *Journal of Cleaner Production*, 143, 757-768. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.12.048

Kirchherr, J., Reike, D., & Hekkert, M. (2017). Conceptualizing the circular economy: An analysis of 114 definitions. *Resources, Conservation and Recycling*, 127, 221-232. https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2017.09.005

OECD. (2019). *Environmental performance reviews: Thailand 2019*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/9789264309200-en

Phongpaichit, P., & Baker, C. (2017). *Thailand's political economy: Growth, inequality, and democratization*. Cambridge University Press.

Shrivastava, P. (1995). The role of corporations in achieving ecological sustainability. *Academy of Management Review*, 20(4), 936-960. https://doi.org/10.5465/amr.1995.9512280026

UNEP. (2020). *Circular economy and resource efficiency*. United Nations Environment Programme. https://www.unep.org/resources/report/circular-economy-and-resource-efficiency

World Bank. (2020). *Thailand economic monitor: Navigating the next phase*. The World Bank Group. https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/1234567890

Interdisciplinary Journal of administrative and business **Original Article**
Received:12 April February 2026 **Revised: 21 April 2026** **Accepted:28 April 2026**

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในธรรมาภิบาลของภาครัฐไทย

Factors affecting transparency and public participation in Thai public sector governance.

น.ส.สุภา เลิศดำรงค์[1]
Miss. Supha Lertdamrong

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในธรรมาภิบาลของภาครัฐไทย ผ่านการศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาพรวมธรรมาภิบาลในภาครัฐไทยในปัจจุบันและกรณีศึกษาเชิงประจักษ์ ผลการศึกษาพบว่าความโปร่งใสในภาครัฐไทยยังคงเผชิญกับอุปสรรคสำคัญทั้งในระดับโครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมการทำงาน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างนโยบายและการปฏิบัติจริง รวมถึงการขาดความรับผิดชอบและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่ามีข้อจำกัดทั้งในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ กลไกและช่องทางการมีส่วนร่วมที่ไม่ครอบคลุม และวัฒนธรรมองค์กรที่ยังไม่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทอย่างแท้จริง ปัญหาเหล่านี้ทำให้ประชาชนถูกจำกัดบทบาทและอำนาจในการกำกับดูแลและตรวจสอบภาครัฐ บทความเสนอแนะแนวทางการปฏิรูปนโยบายและโครงสร้างองค์กร การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเปิดเผยข้อมูล และการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน รวมถึงการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่โปร่งใสและเข้าถึงได้ง่าย เพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลที่แท้จริงและยั่งยืนของภาครัฐไทยในอนาคต

คำสำคัญ:ความโปร่งใส, การมีส่วนร่วมของประชาชน, ธรรมาภิบาล, ภาครัฐไทย

[1] นักวิชาการอิสระ ; Independent Scholar,Thailand
Corresponding author, e-mail: suphalertdamrong@gmail.com

Abstract

This article aims to analyze the factors influencing transparency and citizen participation in public governance in Thailand. It examines relevant principles, concepts, and theories, along with an overview of current governance practices and empirical case studies. The study finds that transparency in Thailand's public sector faces significant challenges related to organizational structure, workplace culture, and underutilization of information technology. These factors create gaps between policy and practice and undermine public accountability and trust. Regarding citizen participation, limitations exist in knowledge, understanding, participation mechanisms, and organizational culture, restricting citizens' roles in overseeing government activities. The article proposes reforms in policy and organizational structures, development of information technology systems for data transparency, and promotion of public awareness and accessible participation channels to support genuine and sustainable governance in Thailand's public sector.

Keywords: Transparency, Public participation, Governance, Thai public sector

1.บทนำ

ธรรมาภิบาลในภาครัฐไทยยังคงเผชิญกับปัญหาที่ลึกซึ้งและซับซ้อน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในการสร้างระบบที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Phongpaichit & Baker, 2017) แม้จะมีการประกาศนโยบายและกรอบกฎหมายเกี่ยวกับธรรมาภิบาลอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แต่การปฏิบัติจริงยังคงเต็มไปด้วยความไม่โปร่งใส การคอร์รัปชัน และการกีดกันประชาชนจากกระบวนการตัดสินใจสำคัญ ๆ (Transparency International, 2020) ปัญหานี้ไม่เพียงแต่ทำลายความน่าเชื่อถือของภาครัฐเท่านั้น แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงและความยั่งยืนของระบบการบริหารประเทศ (World Bank, 2019)

ความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญของหลักการธรรมาภิบาลที่ดี (Good Governance) โดยเป็นเครื่องมือที่ช่วยลดการทุจริตและเสริมสร้างความรับผิดชอบในการบริหารงานของภาครัฐ (Kaufmann et al., 2009) อย่างไรก็ตามในบริบทของประเทศไทย ยังมีปัจจัยหลายประการที่ขัดขวางไม่ให้ความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมเหล่านี้เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ (OECD, 2020) ความไม่พร้อมของโครงสร้างราชการ การขาดวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความโปร่งใส และการจำกัดช่องทางการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน เป็นปัญหาที่ทำให้ธรรมาภิบาลยังไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

บทความนี้มุ่งเน้นวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในธรรมาภิบาลภาครัฐไทยอย่างเจาะลึก โดยใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีสมัยใหม่ พร้อมประเมินสถานการณ์และกรณีศึกษา เพื่อชี้ให้เห็นปัญหาเชิงระบบและนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มีประสิทธิผล สำหรับการพัฒนาธรรมาภิบาลที่แท้จริงในอนาคต

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการธรรมาภิบาลไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการให้ข้อมูล หรือความคิดเห็นเท่านั้น แต่ต้องการการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่องในทุกขั้นตอนของการบริหารและการตัดสินใจ (Fung, 2015) อย่างไรก็ตามในประเทศไทยหลายครั้งที่การมีส่วนร่วมนี้ถูกจำกัดด้วยโครงสร้างอำนาจที่เข้มแข็งของเจ้าหน้าที่รัฐและการขาดความโปร่งใสในการบริหารงาน (Phongpaichit & Baker, 2017) ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลและช่องทางการมีส่วนร่วมยิ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประชาชนทั่วไปไม่สามารถแสดงออกหรือมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายได้อย่างแท้จริง (OECD, 2020)

ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างของภาครัฐที่ยึดติดกับระบบราชการแบบดั้งเดิม ซึ่งยังไม่ปรับตัวเพื่อเปิดโอกาสและส่งเสริมบทบาทของประชาชนในการบริหารงานอย่างเต็มที่ (World Bank, 2019) ความล้มเหลวนี้ทำให้ธรรมาภิบาลของภาครัฐไทยยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล และทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาครัฐอย่างต่อเนื่อง (Transparency International, 2020)

บทความนี้จะสำรวจปัจจัยเชิงโครงสร้าง วัฒนธรรมองค์กร และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยเหล่านี้ต่อธรรมาภิบาล เพื่อเสนอแนะแนวทางการปฏิรูปที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมธรรมาภิบาลของภาครัฐไทยในระยะยาว

2.แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ธรรมาภิบาล (Governance) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในวงการบริหารจัดการภาครัฐ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชน (Kaufmann et al., 2009) แนวคิดนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการบริหารงานของรัฐบาลเท่านั้น แต่ยังขยายไปถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจในกระบวนการตัดสินใจสาธารณะ (Rhodes, 1997)

ความโปร่งใส(Transparency) คือหลักการที่เปิดเผยข้อมูลและกระบวนการทำงานของภาครัฐต่อสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของรัฐบาลได้ (Florini, 2007) ความโปร่งใสที่แท้จริงจะช่วยลดโอกาสในการทุจริตคอร์รัปชันและส่งเสริมความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ (Bauhr & Grimes, 2014) อย่างไรก็ตามในบริบทของประเทศไทย ความโปร่งใสยังคงถูกจำกัดโดยโครงสร้างอำนาจและวัฒนธรรมองค์กรที่ไม่สนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลอย่างเต็มที่ (Phongpaichit & Baker, 2017)

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญของธรรมาภิบาลที่ดี โดยหมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการวางแผน การตัดสินใจ และการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ(Arnstein, 1969) การมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมและความโปร่งใสในกระบวนการบริหารงาน รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐและประชาชน (Fung, 2015)

แนวคิดการมีส่วนร่วมมีหลายระดับ ตั้งแต่การให้ข้อมูล (Informing) การปรึกษาหารือ (Consultation) ไปจนถึงการตัดสินใจร่วมกัน (Collaboration) และการมอบอำนาจ (Empowerment) (Arnstein, 1969) อย่างไรก็ตาม ในบริบทของภาครัฐไทย การมีส่วนร่วมของประชาชนยังคงอยู่ในระดับต่ำและจำกัด โดยส่วนใหญ่ประชาชนมักถูกจำกัดให้เป็นเพียงผู้รับข้อมูลหรือถูกปรึกษาในขั้นตอนสุดท้ายของการตัดสินใจเท่านั้น (OECD, 2020) โดยสรุป แนวคิดธรรมาภิบาลที่ประกอบด้วยความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาภาครัฐที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม (Kaufmann et al., 2009) การทำความเข้าใจทฤษฎีและแนวคิดเหล่านี้จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์และประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อธรรมาภิบาลของภาครัฐไทยได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้ง

นอกจากแนวคิดธรรมาภิบาลแล้ว ทฤษฎีการกำกับดูแลแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) เน้นย้ำบทบาทของประชาชนและภาคประชาสังคมในการกำกับดูแลและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ (Fung, 2015) ทฤษฎีนี้เสนอว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือเสริมสร้างความโปร่งใส แต่ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน (Wampler, 2012)

อย่างไรก็ตามในบริบทของประเทศไทย ยังมีอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการนำทฤษฎีนี้ไปปฏิบัติจริง เช่น ระบบราชการที่ยังเป็นแบบลำดับขั้นและเข้มงวด การขาดช่องทางที่เปิดกว้างให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล และวัฒนธรรมองค์กรที่ไม่สนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลอย่างเต็มที่ (Phongpaichit & Baker, 2017) นอกจากนี้ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลและความรู้ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนบางกลุ่มถูกกีดกันไม่ให้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (OECD, 2020)

การวิเคราะห์ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจสาเหตุของความล้มเหลวในการส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในภาครัฐไทยได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถนำไปสู่การพัฒนานโยบายและมาตรการที่ตอบโจทย์การสร้างธรรมาภิบาลที่แท้จริงในบริบทของประเทศ (World Bank, 2019)

3. ภาพรวมธรรมาภิบาลในภาครัฐไทย

ธรรมาภิบาลในภาครัฐไทยผ่านการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา แต่ถึงกระนั้นระบบราชการและการบริหารงานภาครัฐยังคงเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ซึ่งสะท้อนให้

เห็นผ่านทั้งการวิเคราะห์เชิงวิชาการและตัวชี้วัดระดับสากล (Phongpaichit & Baker, 2017) โดยจากดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ของ Transparency International พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนอยู่ในระดับปานกลางและมีแนวโน้มผันผวนในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายในการควบคุมการทุจริตและเสริมสร้างความโปร่งใสในภาครัฐอย่างต่อเนื่อง (Transparency International, 2020)

นอกจากนี้ ดัชนีธรรมาภิบาลโลก (Worldwide Governance Indicators: WGI) ของธนาคารโลก ยังชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยมีข้อจำกัดในด้าน “การควบคุมการทุจริต” (Control of Corruption) และ “ความรับผิดชอบของภาครัฐ” (Voice and Accountability) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของธรรมาภิบาลที่ดี (World Bank, 2019) เมื่อพิจารณาร่วมกับรายงานของ OECD (2020) ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายของไทยยังอยู่ในระดับจำกัด จึงสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาความไม่โปร่งใสและการมีส่วนร่วมที่ต่ำในภาครัฐไทย มิได้เป็นเพียงข้อสังเกตเชิงคุณภาพเท่านั้น แต่ยังได้รับการยืนยันจากตัวชี้วัดเชิงประจักษ์ในระดับสากล

ในทางปฏิบัติ ภาครัฐไทยยังคงเผชิญกับปัญหาคอร์รัปชันในระดับสูง ซึ่งลดทอนความน่าเชื่อถือของระบบบริหารและส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ แม้ว่าจะมีความพยายามในการจัดตั้งหน่วยงานตรวจสอบและกำหนดมาตรการต่อต้านการทุจริตอย่างต่อเนื่อง แต่ข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายและโครงสร้างอำนาจที่กระจุกตัวยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง (Kaufmann et al., 2009) โดยสรุปภาพรวมธรรมาภิบาลในภาครัฐไทยสะท้อนถึงความล้มเหลวเชิงโครงสร้างที่รุนแรงซึ่งจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูปอย่างลึกซึ้งเพื่อให้สามารถสร้างระบบที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริงในอนาคต

แม้ว่ารัฐบาลไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้พยายามดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาล เช่น การออกกฎหมายการเปิดเผยข้อมูล การส่งเสริมบทบาทขององค์กรตรวจสอบอิสระ และการสนับสนุนกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน (World Bank, 2019) แต่ความพยายามเหล่านี้ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาความไม่โปร่งใสและการขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในระบบราชการไทยได้อย่างเต็มที่ (Transparency International, 2020) สาเหตุสำคัญมาจากโครงสร้างทางการเมืองที่ยังคงครอบงำโดยกลุ่มผลประโยชน์และอำนาจที่กระจุกตัวในมือกลุ่มเล็ก ๆ ส่งผลให้การบริหารงานสาธารณะขาดความโปร่งใสและเปิดกว้าง (Phongpaichit & Baker, 2017) ความไม่พร้อมของระบบราชการในการปรับตัวเพื่อรองรับการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงวัฒนธรรมองค์กรที่ไม่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง ทำให้การเปิดเผยข้อมูลและการมีส่วนร่วมยังเป็นเพียงแค่เปลือกนอกของธรรมาภิบาล (OECD, 2020)

นอกจากนี้ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ทำให้ช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชนยิ่งขยายกว้าง และลดทอนประสิทธิภาพของกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนและสังคม (UNDP, 2019)ด้วยเหตุนี้ การปฏิรูปธรรมาภิบาลในภาครัฐไทยจำเป็นต้องมีการแก้ไขใน

เชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรควบคู่ไปกับการสร้างกลไกที่เปิดโอกาสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

4.ปัจจัยที่ส่งผลต่อความโปร่งใสของภาครัฐ

ความโปร่งใสในภาครัฐถือเป็นเสาหลักของธรรมาภิบาลที่ดีและเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐบาลและระบบบริหาร (Kaufmann et al., 2009) อย่างไรก็ตามในประเทศไทย ความโปร่งใสยังคงถูกจำกัดและประสบกับอุปสรรคหลากหลายระดับ ตั้งแต่โครงสร้างองค์กรจนถึงวัฒนธรรมการทำงาน (Phongpaichit & Baker, 2017) ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ภาครัฐขาดความชัดเจนและเปิดเผยในการดำเนินงานอย่างแท้จริง ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างการประกาศนโยบายและการปฏิบัติจริงอย่างรุนแรง (World Bank, 2019) หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความโปร่งใสคือระบบราชการแบบลำดับชั้นที่เข้มงวดและซับซ้อน (OECD, 2020) โครงสร้างเช่นนี้มักส่งเสริมการรวมศูนย์อำนาจและปิดกั้นการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะอย่างกว้างขวาง ทำให้การตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกจำกัดและลดทอนลงอย่างมีนัยสำคัญ (Transparency International, 2020)

ปัญหาความไม่โปร่งใสในภาครัฐดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นผ่านกรณีตัวอย่างในสังคมไทยที่เกิดขึ้นจริงในช่วงที่ผ่านมา เช่น กรณีโครงการก่อสร้างอาคารของหน่วยงานรัฐที่ถูกปล่อยทิ้งร้างจากผู้รับเหมาเอกชนโดยไม่มีความคืบหน้าเป็นระยะเวลานาน ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดในการกำกับดูแลและความรับผิดชอบในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ นอกจากนี้ ยังปรากฏกรณีอุบัติเหตุจากโครงการก่อสร้าง เช่น เหตุเครนก่อสร้างตกใส่พื้นที่สาธารณะหรือโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม ซึ่งสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

กรณีเหล่านี้แม้จะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน แต่สามารถตั้งเป็นข้อสันนิษฐานเชิงวิเคราะห์ได้ว่า เกิดจากความบกพร่องในกระบวนการกำกับดูแล การขาดความโปร่งใสในการดำเนินโครงการ และการไม่เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะอย่างเพียงพอ ส่งผลให้กลไกการตรวจสอบของภาคประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ที่สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของความโปร่งใสในภาครัฐไทยได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้วัฒนธรรมองค์กรภายในหน่วยงานภาครัฐของทยยังขาดการส่งเสริมความโปร่งใสอย่างจริงจัง (Phongpaichit & Baker, 2017) มีแนวโน้มการปกปิดข้อมูล การทำงานโดยไม่เปิดเผย และการขาดความรับผิดชอบในกระบวนการตัดสินใจ (Bauhr & Grimes, 2014) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความตระหนักและเจตนารมณ์ในการสร้างความโปร่งใสในระดับผู้นำและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ

อีกปัจจัยสำคัญคือเทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการเปิดเผยข้อมูลและการสื่อสารกับประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ (OECD, 2020) แม้ว่าจะมีความพยายามในการพัฒนาระบบข้อมูล

ภาครัฐ (Open Data) แต่การเข้าถึงข้อมูลและการใช้งานในเชิงปฏิบัติก็ยังมีข้อจำกัด ทำให้ประชาชนไม่สามารถตรวจสอบและมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่

โดยสรุปความโปร่งใสของภาครัฐไทยถูกจำกัดด้วยปัจจัยเชิงโครงสร้าง วัฒนธรรมองค์กร และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งทำให้ธรรมาภิบาลยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงและจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูปอย่างเร่งด่วนและครอบคลุมในทุกระดับเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

ปัจจัยเชิงวัฒนธรรมถือเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางความโปร่งใสในภาครัฐไทย (Phongpaichit & Baker, 2017) วัฒนธรรมองค์กรที่ยังคงยึดติดกับระบบอุปถัมภ์และความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ส่งผลให้การทำงานยังไม่เปิดเผยและขาดความรับผิดชอบอย่างแท้จริง (Bauhr & Grimes, 2014) เจ้าหน้าที่รัฐหลายคนมองว่าการเปิดเผยข้อมูลอาจทำให้ตนเองตกอยู่ในความเสี่ยงและการวิพากษ์วิจารณ์ จึงหลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นต่อการตรวจสอบสาธารณะ (Transparency International, 2020)

นอกจากนี้ความไม่พร้อมในด้านทักษะและความรู้เกี่ยวกับการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศในหน่วยงานภาครัฐ ยังส่งผลให้การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลไม่เป็นระบบและไม่มีประสิทธิภาพ (OECD, 2020) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนี้ ยิ่งเพิ่มความยากลำบากในการเปลี่ยนผ่านสู่การบริหารจัดการที่โปร่งใสและเปิดเผย (World Bank, 2019)

ในการแก้ไขปัญหาความโปร่งใสในภาครัฐ รัฐบาลไทยได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดตั้งหน่วยงานตรวจสอบอิสระ การพัฒนาระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government Procurement: e-GP) และการผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐ

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของมาตรการดังกล่าวในทางปฏิบัติ พบว่ายังมีข้อจำกัดสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายอย่างไม่สม่ำเสมอ ความซับซ้อนของระบบราชการ และโครงสร้างอำนาจที่ยังคงรวมศูนย์ ซึ่งส่งผลให้กลไกการตรวจสอบยังไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้ แม้ระบบดิจิทัลจะช่วยเพิ่มความโปร่งใสในเชิงกระบวนการ แต่การเข้าถึงข้อมูลและความสามารถของประชาชนในการใช้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบยังอยู่ในระดับจำกัด

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า แม้ภาครัฐจะมีความพยายามในการพัฒนามาตรการด้านความโปร่งใสอย่างต่อเนื่อง แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นยังอยู่ในระดับ “ก้าวหน้าแต่ยังไม่เพียงพอ” กล่าวคือ สามารถปรับปรุงความโปร่งใสในเชิงโครงสร้างได้บางส่วน แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเชิงวัฒนธรรมองค์กรและเชิงอำนาจได้อย่างแท้จริง ซึ่งยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาธรรมาภิบาลในระยะยาว การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างจริงจัง เพื่อสร้างระบบธรรมาภิบาลที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพในภาครัฐไทยในอนาคต

5.ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่สะท้อนความสมบูรณ์ของธรรมาภิบาลในภาครัฐ (Fung, 2015) อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทย การมีส่วนร่วมของประชาชนยังถูกจำกัดด้วยอุปสรรคหลายประการที่เป็นผลจากโครงสร้างทางสังคมและการเมืองที่ยังไม่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทอย่างแท้จริง (Phongpaichit & Baker, 2017) ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลและช่องทางการสื่อสาร รวมถึงความไม่ไว้วางใจในระบบราชการ ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ (OECD, 2020)

ปัจจัยด้านความรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการบริหารและนโยบายสาธารณะ ยังเป็นอีกอุปสรรคที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ (World Bank, 2019) ขาดการให้ความรู้และการสร้างความตระหนักรู้ที่เหมาะสมในระดับชุมชนและสังคม ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างภาครัฐและประชาชนอย่างต่อเนื่อง (UNDP, 2019)

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมยังถูกจำกัดด้วยกลไกและช่องทางที่มีอยู่อย่างจำกัดและไม่เอื้อต่อการเข้าถึงของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มคนชายขอบและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมักถูกตัดขาดจากกระบวนการตัดสินใจในระดับนโยบาย (Fung, 2015)

โดยสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในธรรมาภิบาลของภาครัฐไทยประกอบด้วยความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลและความรู้ รวมถึงข้อจำกัดของกลไกการมีส่วนร่วมที่ยังไม่ครอบคลุมและไม่เหมาะสม ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อสร้างธรรมาภิบาลที่แท้จริงและยั่งยืน

นอกจากปัจจัยด้านความรู้และกลไกการมีส่วนร่วมแล้ว วัฒนธรรมองค์กรและทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐก็เป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Phongpaichit & Baker, 2017) เจ้าหน้าที่หลายรายยังคงยึดติดกับระบบราชการแบบเก่าและความลำเอียงในการจัดการข้อมูลและกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งสร้างความไม่ไว้วางใจและลดทอนความตั้งใจของประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ (Transparency International, 2020)

นอกจากนี้ความไม่โปร่งใสและการขาดความรับผิดชอบในการบริหารงานยังทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมเป็นเพียงพิธีกรรม และไม่มีผลต่อการตัดสินใจจริง (Fung, 2015) การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรควบคู่ไปกับการพัฒนากลไกและช่องทางที่เปิดกว้าง และมีประสิทธิภาพสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชน (OECD, 2020)การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนจึงเป็นกุญแจสำคัญในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลที่โปร่งใสและยั่งยืนในประเทศไทย

7.กรณีศึกษาและการวิเคราะห์เชิงประจักษ์

หนึ่งในตัวอย่างที่ชัดเจนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในธรรมาภิบาลของภาครัฐไทย คือโครงการจัดการขยะชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีการเปิดช่องทางให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและจัดการอย่างจริงจัง (UNDP, 2019) โครงการนี้ประสบความสำเร็จในการลดปริมาณขยะและสร้างความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีการบริหารจัดการที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม ในอีกหลายพื้นที่ของประเทศไทย ยังมีปัญหาเรื่องการมีส่วนร่วมที่เป็นเพียงพิธีกรรม โดยประชาชนได้รับข้อมูลล่าช้าและไม่เพียงพอในการตัดสินใจ ส่งผลให้ความร่วมมือและความเชื่อมั่นต่อภาครัฐลดลงอย่างมาก (Transparency International, 2020)

การวิเคราะห์เชิงประจักษ์พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธรรมาภิบาลในกรณีศึกษาคือ ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ การเปิดเผยข้อมูลอย่างครบถ้วน และการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม (OECD, 2020) บทเรียนจากกรณีศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมธรรมาภิบาลในภาครัฐไทยต้องมุ่งเน้นที่การพัฒนาระบบและวัฒนธรรมองค์กรควบคู่ไปกับการสร้างช่องทางและกลไกที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

อีกกรณีศึกษาหนึ่งที่สะท้อนถึงความท้าทายในการส่งเสริมธรรมาภิบาลในภาครัฐไทยคือโครงการพัฒนาพื้นที่ชุมชนในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกจำกัดด้วยโครงสร้างอำนาจและการขาดความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจ (Phongpaichit & Baker, 2017) การบริหารจัดการที่ไม่เปิดเผยข้อมูลและการตัดสินใจโดยกลุ่มผลประโยชน์ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ขาดความไว้วางใจและมีทัศนคติที่ลบต่อภาครัฐอย่างรุนแรง

ผลการวิเคราะห์เชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าความไม่โปร่งใสและการขาดกลไกการมีส่วนร่วมที่แท้จริง เป็นสาเหตุหลักของความล้มเหลวในการส่งเสริมธรรมาภิบาลในกรณีศึกษานี้ (OECD, 2020) บทเรียนจากกรณีศึกษานี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการปฏิรูปโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร รวมถึงการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุป

บทความนี้ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกรอบธรรมาภิบาลของภาครัฐไทย โดยชี้ให้เห็นว่าความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมมิได้เป็นเพียงหลักการเชิงอุดมคติ หากแต่เป็นเงื่อนไขพื้นฐานของความชอบธรรมในการใช้อำนาจรัฐและประสิทธิภาพของการบริหารราชการแผ่นดิน ผลการวิเคราะห์สะท้อนว่าปัญหาความไม่โปร่งใสและการมีส่วนร่วมที่จำกัดในบริบทไทยมีรากฐานเชิงโครงสร้าง ทั้งจากระบบราชการแบบรวมศูนย์ วัฒนธรรมอำนาจนิยม และความไม่สมดุลของข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชน

ในขณะเดียวกัน บทความชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านกฎหมาย นโยบาย สถาบัน และเทคโนโลยี มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมหรือบั่นทอนธรรมาภิบาลของภาครัฐ กฎหมายที่เปิดช่องให้การใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สม่ำเสมอ และกลไกการตรวจสอบที่ยังขาดความเป็นอิสระ ล้วนเป็นอุปสรรคต่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง แม้จะมีการนำเครื่องมือดิจิทัลและนโยบายเปิดเผยข้อมูลมาใช้มากขึ้น แต่หากขาดเจตจำนงทางการเมืองและการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรของรัฐ เครื่องมือเหล่านี้ก็อาจถูกใช้เพียงเชิงสัญลักษณ์มากกว่าสาระสำคัญ

การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของภาครัฐไทยจำเป็นต้องดำเนินการเชิงระบบและเชิงโครงสร้างควบคู่กันไป รัฐควรปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการบริหารให้เอื้อต่อความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย พร้อมทั้งส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะและการพัฒนาศักยภาพของภาคประชาชน หากสามารถขับเคลื่อนแนวทางดังกล่าวได้อย่างจริงจัง ความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมจะไม่เพียงช่วยลดปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบ แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลที่เข้มแข็งและยั่งยืนในสังคมไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในธรรมาภิบาล

เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่โปร่งใสและการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ในธรรมาภิบาลภาครัฐไทยจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐต้องดำเนินการปฏิรูปเชิงโครงสร้างอย่างจริงจัง (World Bank, 2019) การพัฒนากลไกและนโยบายที่เน้นการเปิดเผยข้อมูลและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง และมีประสิทธิภาพเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความรับผิดชอบของภาครัฐ (Kaufmann et al., 2009)นโยบายเหล่านี้ควรรวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานอิสระที่มีอำนาจและทรัพยากรเพียงพอในการตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของภาครัฐ พร้อมทั้งส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลอย่างเสมอภาคผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่โปร่งใสและเข้าถึงง่าย (OECD, 2020) นอกจากนี้การสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลและบทบาทของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจจำเป็นต้องถูกส่งเสริมในระดับชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง (UNDP, 2019) บทบาทของภาคประชาสังคมและภาคเอกชนในการตรวจสอบและส่งเสริมความโปร่งใสถือเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเติมเต็มระบบธรรมาภิบาลของภาครัฐและเพิ่มแรงกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง (Fung, 2015)

สุดท้ายนี้การสร้างธรรมาภิบาลที่แท้จริงในภาครัฐไทยต้องอาศัยความร่วมมืออย่างเข้มแข็ง และต่อเนื่องระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป (Kaufmann et al., 2009) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใส พร้อมทั้งเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมที่เข้าถึงง่ายและมีประสิทธิภาพ จะช่วยลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (World Bank, 2019) การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรภาครัฐให้ตระหนักถึงความสำคัญของความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการส่งเสริมบทบาทของผู้นำในการเป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารงานอย่างโปร่งใสและรับผิดชอบ จะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างธรรมาภิบาลที่แข็งแกร่ง (Phongpaichit & Baker, 2017)

บทความนี้หวังว่าจะเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นให้เกิดการปฏิรูปธรรมาภิบาลที่ลึกซึ้งและยั่งยืนในภาครัฐไทย เพื่อรองรับความต้องการของประชาชนและการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริงในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224. https://doi.org/10.1080/01944366908977225

Bauhr, M., & Grimes, M. (2014). Indignation or resignation: The implications of transparency for societal accountability. *Governance*, 27(2), 291–320. https://doi.org/10.1111/gove.12035

Fung, A. (2015). Putting the public back into governance: The challenges of citizen participation and its future. *Public Administration Review*, 75(4), 513–522. https://doi.org/10.1111/puar.12361

Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2009). Governance matters VIII: Aggregate and individual governance indicators, 1996–2008. *World Bank Policy Research Working Paper* No. 4978. https://doi.org/10.1596/1813-9450-4978

OECD. (2020). *Government at a glance 2020*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/22214399

Phongpaichit, P., & Baker, C. (2017). *Thailand's political economy: Growth, inequality, and democratization*. Cambridge University Press.

Rhodes, R. A. W. (1997). *Understanding governance: Policy networks, governance, reflexivity and accountability*. Open University Press.

Transparency International. (2020). *Corruption perceptions index 2020*. Transparency International. https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl

UNDP. (2019). *Human development report 2019: Beyond income, beyond averages, beyond today*. United Nations Development Programme. http://hdr.undp.org/en/2019-report

World Bank. (2019). *World development report 2019: The changing nature of work*. The World Bank Group. https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1328-3

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

รายละเอียดขั้นตอนการพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ประกอบด้วย

1. การพิจารณาบทความเบื้องต้น โดยกองบรรณาธิการ

เมื่อได้รับบทความจากผู้เสนอบทความ วารสารจะดำเนินการส่งให้กองบรรณาธิการพิจารณาเบื้องต้น ต่อมาการเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ โดยกองบรรณาธิการจะตรวจสอบรูปแบบบทความ ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และผลการวิจัย ความชัดเจนของเนื้อหา ความถูกต้องตามหลักวิชาการ รูปแบบการเขียนอ้างอิง รวมถึงความซ้ำ/ซ้ำซ้อนเบื้องต้นของเนื้อหาในบทความ (Duplications/Plagiarism) หากบทความมีรูปแบบไม่เป็นไปตามกำหนด หรือมีความซ้ำ/ซ้ำซ้อน กองบรรณาธิการจะไม่รับบทความดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณา

2. การพิจารณาบทความ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย2- 3 ท่านในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) บทความที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกเบื้องต้นแล้ว กองบรรณาธิการจะเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ 2-3 ท่าน เพื่อพิจารณาบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาจะไม่อยู่ในสังกัดเดียวกันกับผู้เสนอบทความ ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน หรือนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

3. การปรับแก้ไขบทความ

เมื่อได้รับผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิครบแล้ว วารสารจะดำเนินการส่งผลการพิจารณาให้กับผู้เสนอบทความในช่องทางใดช่องทางหนึ่งในระบบอิเล็กทรอนิกค์ เช่นผ่าน E-mail เพื่อให้ผู้แต่งปรับแก้ไขซึ่งบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์จะต้องมีผลการประเมินเป็น “เห็นสมควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่” หรือ “ให้ตีพิมพ์โดยมีการแก้ไขปรับปรุง” จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย2ใน 3 ท่าน **ส่วนที่ผู้แต่งปรับปรุงแก้ไขให้ทำการเน้น (Highlight) หรือเปลี่ยนสีตัวอักษรเป็นสีอื่นเพื่อให้สามารถเปรียบเทียบกับก่อนการแก้ไข**

4. การพิจารณาความสมบูรณ์ของบทความหลังจากผู้เสนอบทความปรับแก้ไข โดยบรรณาธิการ

เมื่อผู้เสนอบทความปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว วารสารจะดำเนินการส่งบทความที่ปรับแก้ไขส่งให้บรรณาธิการพิจารณาความสมบูรณ์ของบทความ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของบทความ และความครบถ้วนของการแก้ไขบทความตามข้อเสนอแนะตามของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. การออกใบตอบรับ และการตีพิมพ์บทความ

เมื่อกองบรรณาธิการพิจารณาความสมบูรณ์ของบทความแล้ว และเห็นสมควรให้ออกใบตอบรับและตีพิมพ์เผยแพร่ได้ วารสารจะดำเนินการออกใบตอบรับ และนำบทความตีพิมพ์เผยแพร่บนเว็ปไซต์ของวารสารต่อไป

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารควรจะมีความเนื้อหาทางวิชาการอยู่ในขอบเขตทางบริหารหรือธุรกิจ หรือเกี่ยวเนื่องกับบริหาร ธุรกิจ และเป็นบทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

วารสารได้กำหนดการตรวจความซ้ำซ้อนของผลงานที่จะส่งเข้าตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร โดยการใช้โปรแกรม CopyCat ของเว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 20% สำหรับบทความทั้งหมด

1.รูปแบบการเตรียมต้นฉบับของวารสาร ประกอบด้วย

1.1 บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ สำหรับบทความภาษาอังกฤษใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดแอเรียล (Arial) ส่วนบทความภาษาไทยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิด*ไทย*สารบรรณ (TH-Sarabun-PSK)

1.2 เนื้อหา (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และจัดพิมพ์เนื้อหาภาษาอังกฤษให้จัดพิมพ์เป็น Single Space

1.3 ถ้ามีรูปภาพ/ตารางประกอบควรมีภาพที่ชัดเจน โดยให้จัดพิมพ์แยกออกจากเนื้อหา และให้ระบุคำว่า **“ภาพที่” จัดกึ่งกลางของหน้ากระดาษใต้ภาพ** และ **“ตารางที่” จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ บนตาราง** ตามด้วยหมายเลขกำกับใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา แสดงเนื้อหาสำคัญของเรื่องด้วยข้อความที่กะทัดรัด ชัดเจน ส่วนคำอธิบายใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวปกติ รูปภาพ/ตารางที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพ/ตารางทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

1.4 พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์ขนาดเอสี่ (A4) ขนาดของตัวอักษรเท่ากับ 16 ส่วนเลขหน้าขนาด 16 และใส่เลขหน้ากึ่งกลางหน้ากระดาษช่วงบนตั้งแต่ต้นจนจบบทความ โดยมีเนื้อหาบทความรวมบรรณานุกรมควรอยู่**ระหว่าง 8-15 หน้า**

1.5 การตั้งค่าหน้ากระดาษพิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน 1 นิ้ว และด้านขวากับด้านล่าง 1 นิ้ว

1.6 การเตรียมข้อมูลต้นฉบับบทความตามแบบฟอร์มที่กำหนดให้

1.6.1 ชื่อบทความภาษาไทยใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 หนา

1.6.2 ชื่อบทความภาษาอังกฤษใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 ปกติ

1.6.3 ชื่อผู้เขียน และผู้ร่วมเขียนใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ

1.6.4 หัวข้อหลักใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 หนา

1.6.5 หัวข้อย่อยใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 หนา

1.6.6 เนื้อเรื่องใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ

1.7 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้พิมพ์ไว้หน้าแรก

1.8 ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้องใส่ให้ครบทุกคนแต่ไม่เกิน 5 คน ชื่อใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติโดยจัดชิดกั้นหน้าซ้าย และใส่ Footnote เป็นตัวเลขอารบิกต่อท้ายแต่ละชื่อโดยระบุสังกัด หากเป็นมหาวิทยาลัยให้ระบุ **คณะและมหาวิทยาลัย** หากเป็นหน่วยงานราชการให้ระบุ**กรมและกระทรวงที่สังกัด** หากเป็นพระสงฆ์ให้ระบุ**วัดและจังหวัด** แต่หากเป็นภาคเอกชนให้ระบุ**บริษัทหรือองค์กรและจังหวัด** การระบุให้ตรงกับเครื่องหมายที่กำกับไว้ข้างบน โดยให้ระบุเป็นรายบุคคลภาษาไทยและคั่นด้วย (;) ก่อนระบุเป็นภาษาอังกฤษและระบุ Corresponding author, e-mail: ....., Tel. .....ของผู้เขียนหลัก

1.9 บทคัดย่อภาษาไทย และ Abstract ภาษาอังกฤษควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) ผลการวิจัย (Results) โดย**สรุปให้สั้นกะทัดรัด ระหว่าง**250-400 **คำ คำสำคัญ (Keywords) ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ** ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมาย (,)

1.10 **การเรียงหัวข้อแต่ละหัวข้อให้เว้น1บรรทัด** หัวข้อใหญ่สุดให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่โดยมีระยะย่อหน้า และหัวข้อย่อยถัดไปโดยมีระยะย่อหน้า

2. ส่วนประกอบของบทความ

2.1 บทความวิชาการ _ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.1.1 บทนำ (Introduction) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอในบทความตามลำดับ บทนำควรอธิบายว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ วัตถุประสงค์ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

2.1.2 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ เนื่องเรื่องสามารถแบ่งเป็นส่วนย่อย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนย่อยที่ 1 ปูพื้นฐานความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องที่จะกล่าวถึง

ส่วนย่อยที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล โต้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล หลักฐานเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน

ส่วนย่อยที่ 3 เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ

2.1.3 สรุปผล (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ต้องสรุปให้เห็นความสำคัญของบทความตามลำดับ โดยการเลือกเฉพาะประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอก

ผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไรและสามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไปเพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

2.1.4 องค์ความรู้ใหม่ เป็นการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัย สามารถนำเสนอรูปแบบของโมเดลพร้อมคำอธิบายที่กระชับ เข้าใจง่าย

2.1.5 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

2.2 บทความวิจัย ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.1.1 บทนำ (Introduction) เขียนให้เห็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย หรือโจทย์วิจัย

2.1.2 วัตถุประสงค์ (Objective) ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)ให้ระบุรูปแบบของการวิจัย การคำนวณหากลุ่มตัวอย่าง(ถ้ามี)และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1.4 สรุปผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Research) ให้เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

2.1.5 อภิปรายผลการวิจัย/วิจารณ์ (Discussion) ให้เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจนว่ามีความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของผู้ใด ผลวิจัยเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีของผู้ใด เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

2.1.6 องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) เป็นการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย โดยสามารถนำเสนอรูปแบบของโมเดลพร้อมคำอธิบายที่กระชับ เข้าใจง่าย

2.1.7 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ให้นำเสนอใน 2 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย และ 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือสถาบัน

2.1.8 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) **(ถ้ามี)** เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัยและหมายเลขของทุนวิจัย (ถ้ามี) **(ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัย วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์)**

2.1.9 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

2.3 บทความปริทัศน์ (Review Articles) ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.3.1 บทนำ (Introduction) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอในบทความตามลำดับ บทนำควรอธิบายให้ภาพรวมโดยย่อของบทความและหัวข้อหลักที่ครอบคลุมว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

2.3.2 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ เนื้อเรื่องสามารถแบ่งเป็นส่วนย่อย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนย่อยที่ 1 ปูพื้นฐานความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องที่จะกล่าวถึง

ส่วนย่อยที่ 2 วิเคราะห์ ข้อมูล โต้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล ในการประเมินรายละเอียดทบทวนบทความที่กล่าวถึงเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่านโดยกล่าวถึงจุดอ่อนจุดแข็งของบทความที่ทบทวนโดยทบทวนจัดลำดับจากเรื่องหนึ่งไปอีกเรื่องหนึ่ง หรือจากผู้วิจัยคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่ง โดยนำข้อค้นพบของแต่ละเรื่องมากล่าวโดยสังเขป

ส่วนย่อยที่ 3 สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และ/หรือวิจารณ์ เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ในมุมมองใหม่ เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ โดยอภิปรายถึงความน่าเชื่อถือของผู้เขียน ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่อ้างถึง ความถูกต้องของวิธีการที่ใช้โดยชี้ให้เห็นว่ามีความเป็นมา อย่างไรทั้งในอดีต ปัจจุบัน ความก้าวหน้าล่าสุด เป็นความรู้และข้อเท็จจริง และมีข้อคิดเห็นและข้อแนะนำของผู้เขียน

2.3.3 สรุปผล (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ต้องสรุปให้เห็นความสำคัญของบทความตามลำดับโดยการเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร ผลลัพธ์สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป เพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

2.4 บทวิจารณ์หนังสือ _ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.4.1 บทนำ (Introduction) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอในบทความตามลำดับ บทนำควรอธิบายว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ วัตถุประสงค์ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

2.4.2 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

2.4.3 บทวิจารณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โต้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล หลักฐานเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน และเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ

2.4.4 สรุปผล (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ต้องสรุปให้เห็นความสำคัญของบทความตามลำดับโดยการเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป เพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

2.4.5 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

3. การเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงในวารสารให้ใช้แบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 7th edition ที่มีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยเพื่อรองรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเขียนบรรณานุกรม หรือเอกสารอ้างอิง ใช้มาตรฐานการเขียนแบบ APA ที่พัฒนามาจากนักสังคมศาสตร์และนักพฤติกรรมศาสตร์มากว่า 80 ปี เพื่อเป็นมาตรฐาน ในการเขียนอย่างเป็นระบบสำหรับการทำวิจัย รายงานการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม บทความและกรณีศึกษา ผู้แต่งสามารถดูการอ้างอิงได้จาก https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines/references/examples
หรือบางส่วนจากตัวอย่างทั่วไปที่มีผู้เขียนแนะนำไว้มากมาย เช่น

-ฝ่ายบริการทรัพยากรสารสนเทศ สำนักหอสมุดกลาง มศว.ที่ mailto:https://lib.swu.ac.th/images/Documents/Researchsupport/APA6th-Citation160820.pdf

-สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ mailto:https://www.nupress.grad.nu.ac.th/%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%98%E0%B8%B5%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%82%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%B8%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A1/

-มหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่ mailto:https://pulinet2022.pulinet.org/wp-content/uploads/2021/07/TEMPLATE_Reference_PULINET2022.pdf

4.การส่งต้นฉบับ

1.การตรวจสอบก่อนส่งบทความ

ในขั้นตอนการส่งบทความผู้แต่งต้องตรวจสอบและปฏิบัติตามข้อกำหนดรายการตรวจสอบการส่งทุกข้อดังต่อไปนี้ และบทความอาจถูกส่งคืนให้กับผู้แต่งกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดทั้งหมด

1.บทความที่ส่งมาตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารใดๆ

2.การเขียนชื่อเจ้าของบทความหลัก, E-mail, เบอร์โทรศัพท์ และสถานที่ทำงาน ต้องเป็นไปตามรูปแบบที่วารสารกำหนด

3.การเตรียมต้นฉบับ ชื่อเรื่อง บทคัดย่อ คำสำคัญ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และเป็นไปตามคำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับที่วารสารกำหนด

4.การอ้างอิงในเนื้อหาและเอกสารอ้างอิงท้ายบทความใช้ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) และต้องมีการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างถูกต้อง ไม่มีปัญหาการลอกเลียนงานวิชาการ (Plagiarism)

5.ต้นฉบับต้องพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้แบบตัวอักษร TH-Sarabun-PSKกรณีบทความภาษาไทย แบบตัวอักษร Arial กรณีบทความภาษาอังกฤษ การแสดงรูปภาพ แผนภูมิ และตารางขอให้อยู่ในเนื้อหาที่สอดคล้องกัน

2.วิธีและขั้นตอน การส่งบทความ

1.การส่ง

จะต้องส่งบทความทางระบบ Thai Journals Online (ThaiJO) โดยไม่ต้องแนบ“แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์”

หากส่งในช่องท่างอื่นต้องส่งบทความพร้อมทั้งส่ง “แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์” มาที่บรรณาธิการวารสาร

2. การตอบรับ

เมื่อส่งบทความแล้ว ทางกองบรรณาธิการจะพิจารณากลั่นกรองขอบข่ายของบทความดังกล่าวและตอบรับบทความ ภายใน 7 วันทำการ โดยทำการส่งทางอีเมล

3. ระยะเวลาการพิจารณา

3.1กองบรรณาธิการส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา รอผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน 14 วัน

3.2 เมื่อได้รับบทความคืนจากผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะส่งบทความให้ผู้เขียนบทความแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ หรือปฏิเสธการลงตีพิมพ์ ภายใน 1 วัน

3.3 เมื่อผู้เขียนแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ให้แนบไฟล์บทความฉบับสมบูรณ์ ส่งกลับทางอีเมลภายใน 7 วัน

3.4 บรรณาธิการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์บทความลงวารสาร ทางอีเมลกรณีแจ้งในระบบว่าต้องการใบตอบรับ

4. การตีพิมพ์วารสาร

4.1กองบรรณาธิการจะรวบรวมเอกสารบทความ ส่งตีพิมพ์เมื่อถึงกำหนดเวลาที่วารสารจะออกเผยแพร่ตามกำหนด

4.2 เมื่อได้เล่มวารสารที่สมบูรณ์แล้ว กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ

5.จริยธรรม

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิชาการ/วิจัยในวารสารสังคมและมนษย์(Publication Ethics)วารสารยึดมั่นในหลักจริยธรรมการพิมพ์ตามมาตรฐานระดับนานาชาติตามกรอบแนวทางจริยธรรมการตีพิมพ์ของ Committee on Publication Ethics (COPE) ดังต่อไปนี้

(ส่วนใหญ่ปรับปรุงต้นฉบับและแปลจาก https://publicationethics.org/)

1.<u>จริยธรรมในการตีพิมพ์สำหรับผู้เขียนต้นฉบับ</u>

1.ผู้เขียนบทความจะต้องมีความรับผิดชอบและรับรองว่า บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ใน วารสารสังคมศาสตร์ไทยจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นๆ

2.ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ไทยอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

3.ผู้เขียนจะต้องปรับแต่ง แก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง” โดยเฉพาะหัวข้อรูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับอันจะนำไปสู่บทความที่มีรูปแบบการตีพิมพ์ที่ได้มาตรฐานเดียวกัน

4. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย คือต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

5.ผู้เขียนซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย ซึ่งข้อนี้ขอสงวนสำหรับบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความจะไม่อนุญาตให้ใส่ชื่อลงไปเด็ดขาด หากมีการตรวจสอบพบว่ามีบุคคลที่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความปรากฏอยู่ ทางวารสารจะถอนบทความนั้นออกทันที

6. ผู้เขียนจะต้องมีความรับผิดชอบในการอ้างอิงเนื้อหาในผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น) และจะดำเนินการถอนบทความออกจากการเผยแพร่ของวารสารทันที

7.ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิงทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในเอกสารอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากจนเกินไป รวมทั้งต้องอ้างอิงจากรูปแบบการอ้างอิงของบทความโดยจะต้องมีการอ้างอิงตรงตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้

8.ผู้เขียนจะต้องปรับปรุงแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด หากไม่ปรับปรุงตามที่กำหนดจะต้องเลื่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ออกไป หรืออาจถูกปฏิเสธการเผยแพร่บทความ

9. ผู้เขียนควรระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และควรระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

10.ผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

11. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

12.ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานของบุคคลอื่นให้ปรากฏการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation) หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานตัวเอง รวมทั้งจัดทำบรรณานุกรมท้ายบทความทุกรายการ

2. จริยธรรมในการตีพิมพ์สำหรับผู้ประเมินบทความ

1.ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือต้องรับประเมินบทความที่ตนเองนั้นมีความถนัด หรือมีคุณวุฒิหรือมีความเชี่ยวชาญกับเรื่องหรือบทความที่ได้รับการประเมินนั้นๆ ผู้ประเมินบทความควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความและควรปฏิเสธในบทความที่ตนเองนั้นไม่ถนัด

2.ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือแนะนำความคิดเห็นทางวิชาการของตนเอง ลงในแบบฟอร์มการประเมินหรือเนื้อหาในบทความด้วยความยุติธรรม ไม่อคติ ตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง รวมทั้งตรงต่อเวลาตามที่วารสารกำหนดในการประเมิน

3.ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาให้แก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ รวมถึงหลังจากที่พิจารณาประเมินบทความเสร็จแล้ว

4.หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

5.ผู้ประเมินบทความควรคำนึงถึงการพิจารณาในหัวข้อ ชื่อเรื่อง หากเป็นบทความวิชาการสามารถพิจารณาให้แก้ไขชื่อเรื่องได้ แต่หากเป็นบทความวิจัย ควรพิจารณาเฉพาะความผิดพลาดด้านตัวสะกด และไม่ควรพิจารณาให้เปลี่ยนชื่อเรื่องบทความวิจัย

6.ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

7.เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบพร้อมแสดงหลักฐานให้เห็นเป็นประจักษ์

3.จริยธรรมในการตีพิมพ์ของกองบรรณาธิการวารสาร

1.บรรณาธิการจะต้องกำกับติดตามดูแลให้การดำเนินงานของวารสาร เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ให้ถูกต้องตามจริยธรรม/จรรยาบรรณ

2.บรรณาธิการจะต้องกำกับติดตามดูแล และดำเนินการอย่างเหมาะสมกับผู้นิพนธ์หรือบทความที่ตรวจพบว่ามีการกระทำผิดด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณ

3.บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแลการตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่มี conflict of interest เช่น การตีพิมพ์เผยแพร่บทความของตนเอง(บรรณาธิการหรือหัวหน้ากองบรรณาธิการ)อย่างมีนัยสำคัญ หรือ ไม่มีการตรวจสอบคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับบทความ เป็นต้น

4.บรรณาธิการมีหน้าที่ควบคุมดูแลและพิจารณาคุณภาพของบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ

5.บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ ซึ่งวารสารได้กำหนดในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

6.บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจังเพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นเกินตามที่กำหนดไว้ จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันทีเพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

7.บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน โดยเด็ดขาด เพื่อรักษาไว้ซึ่งธรรมาภิบาลในการดำเนินงานอย่างเคร่งครัด

8.บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

9.บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้นำว่าสมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

10.หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูลซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

11.บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาความสามารถของกองบรรณาธิการ และควรมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของแต่ละท่าน

12.บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแลทั้งด้วยตนเองและคณะทำงานในเรื่องจำนวนและคุณภาพการอ้างอิงของวารสารที่ผิดไปจากสภาพความเป็นจริง เช่น มีการกำกับและร้องขอให้มีการอ้างอิงบทความในวารสารทั้งในลักษณะลับหรือเปิดเผย และมีการใช้อ้างอิงที่ไม่ถูกต้องและสอดคล้องกับเนื้อหา

13.บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล การเก็บค่า Page charge หรือ processing fee คือ ต้องมีการดำเนินการอย่างโปรงใส เช่น กำหนดให้มีการประกาศกระบวนการเรียกเก็บอย่างชัดเจน หรือ ระบุราคาหรือเงื่อนไขของการเรียกเก็บค่า Page charge ตามที่ระบุได้ประกาศไว้อย่างเคร่งครัด

ติดต่อ

ศูนย์สังคมศาสตร์ศึกษา (Center for Social Science Studies)

เลขที่ 78/1หมู่9 ต.บ่อพลอย อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี 71160

โทร.081-8437249

อีเมล : thaicocialscience@gmail.com

เฟสบุ๊ค: ศูนย์สังคมศาสตร์ศึกษา